CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI

UNELE CONCLUZII
PRIVIND
ACTIVITATEA DE CONTRAINFORMAȚII ECONOMICE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI AL URMĂRIRII PENALE

Seria 0740

1969

CONSILIUL SECURITĂŢII STATULUI

STRICT SECRET

Aprobată de colectivul de conducere al Direcţiei a II-a, la data de 4 noiembrie 1969.

UNELE CONCLUZII
PRIVIND
ACTIVITATEA DE CONTRAINFORMAŢII ECONOMICE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ŞI AL URMĂRIRII PENALE

Autori:
general-maior CONSTANTIN STOICA
general-maior FILIMON ARDELEANU
locot. colonel MARIAN MOLEA
maior ION ANGHELESCU

Seria 0740

1969

DESPRE PĂSTRAREA ŞI FOLOSIREA LUCRĂRII

— Această lucrare este strict internă şi se păstrează numai în casa de fier.

— Multiplicarea sau copierea ei este interzisă.

— Lucrarea va fi dată spre studiu ofiţerilor de securitate (elevilor) interesaţi numai contra semnătură.

— Studiul lucrării se face numai în interiorul sediilor unităţilor de securitate, fiind interzisă cu desăvîrşire scoaterea ei în afară.

— Transportarea lucrării de la o unitate de securitate la alta se face numai prin poşta specială, iar în cazuri excepţionale — pe baza aprobării şefului unităţii respective — prin curieri-ofiţeri cu însoţitori înarmaţi.

— Şefii de direcţii, inspectorii şefi, locţiitorii lor şi instructorii de învăţămînt, iar în şcolile de ofiţeri de securitate comandanţii şi locţiitorii pentru învăţămînt, vor controla periodic existenţa lucrării, condiţiile de păstrare şi modul de manipulare de către cei ce o deţin.

— În caz de mutare din muncă, tovarăşul care deţine lucrarea o va restitui ofiţerului însărcinat cu păstrarea şi manipularea materialelor de învăţămînt.

Ca urmare a hotărîrilor plenarelor Comitetului Central al Partidului Comunist Român din iunie 1967 și aprilie 1968, precum și a indicațiilor conducerii de partid și de stat, printre măsurile luate de Consiliul Securității Statului pentru creșterea calitativă a întregii activități de securitate a fost și aceea a asigurării unui cadru organizatoric și concepțional cît mai corespunzător muncii de contrainformații economice, în deplină concordanță cu particularitățile ramurilor economice de bază și cu caracteristicile de ansamblu ale economiei naționale.

Măsurile luate de Consiliul Securității Statului privind organizarea aparatului de contrainformații economice, perfecționarea și specializarea ofițerilor care lucrează în acest domeniu de activitate, stabilirea rolului și locului activității de contrainformații economice în ansamblul muncii de securitate într-un cadru concepțional nou au avut o influență pozitivă, obținîndu-se rezultate bune în prevenirea, descoperirea și lichidarea faptelor de natură să aducă în orice mod atingere securității statului.

De menționat însă că în activitatea de contrainformații economice se mai manifestă unele lipsuri atît în ceea ce privește prevenirea unor fapte ori stări de lucruri periculoase și fenomene negative, precum și în documentarea acțiunilor informative sau urmărirea penală a evenimentelor grave și a faptelor suspecte de diversiune, sabotaj și subminare a economiei naționale.

Pornind de la relevarea unor astfel de lipsuri constatate cu ocazia cercetării unor cauze penale, lucrarea de față își

propune să trateze într-o formă sintetică cauzele acestor lipsuri, precum şi problemele cele mai importante de care trebuie să se țină seama în desfăşurarea muncii de prevenire şi în activitatea de urmărire penală efectuată de ofiţerii de contrainformaţii economice.

Pentru desfăşurarea unei activităţi de contrainformaţii economice eficiente în domeniul prevenirii, este necesar a se cunoaşte prin mijloacele muncii de securitate tot ceea ce ar putea genera urmări păgubitoare pentru economia naţională, acţionîndu-se prompt, astfel ca rezultatul dăunător să nu se producă.

In acelaşi timp, este necesară efectuarea operativă şi temeinică a cercetării evenimentelor petrecute şi a tuturor faptelor suspecte de diversiune, sabotaj şi subminare a economiei naţionale.

Condiţia de bază a eficienţei muncii de prevenire în cadrul supravegherii informative generale o constituie cunoaşterea în orice moment şi sub toate aspectele a obiectivului economic, precum şi intervenţia promptă în vederea înlăturării oricăror acţiuni, inacţiuni, stări de lucruri periculoase sau fenomene negative, înainte ca acestea să se producă.

Ofiţerii de securitate care desfăşoară activitate de contrainformaţii economice trebuie să cunoască în cele mai bune condiţiuni politica partidului nostru în domeniul economic, actele normative care reglementează problemele economice, dispoziţiile Codului penal şi ale Codului de procedură penală, precum şi ordinele Consiliului Securităţii Statului, pe care să le respecte cu stricteţe în întreaga activitate de urmărire informativă şi de urmărire penală.

Manifestînd preocupare continuă pentru pregătirea şi specializarea lor, acţionînd operativ, temeinic şi eficient pentru traducerea în viaţă a politicii economice a partidului nostru, a legilor ţării şi a ordinelor preşedintelui Consiliului Securităţii Statului, ofiţerii de contrainformaţii economice vor reuşi să prevină, să descopere şi să lichideze la timp orice fapte care ar putea să prejudicieze economia naţională şi securitatea statului nostru.

ANALIZA UNOR CAZURI CERCETATE DE CĂTRE ORGANELE SECURITĂŢII STATULUI. PARTICULARITĂŢILE ACESTOR CERCETĂRI ŞI UNELE DEFICIENŢE ALE ACTIVITĂŢII DE CONTRAINFORMAŢII ECONOMICE

Organele de securitate au efectuat urmărirea penală în mai multe cazuri, pornind de la existenţa unor indicii care învederau săvîrşirea infracţiunilor de sabotaj şi subminare a economiei naţionale.

In cele ce urmează vom analiza unele dintre aceste cazuri, în scopul de a prezenta particularităţile cercetării, cauzele şi împrejurările care au concurat direct ori au favorizat săvîrşirea faptelor generatoare de pagube importante pentru economia naţională, precum şi unele deficienţe ce au existat în activitatea de contrainformaţii economice desfăşurată de către ofiţerii de securitate.

1. — In timpul urmăririi penale efectuate în cazul catastrofei feroviare ce a avut loc în halta „Breaza" s-a stabilit că producerea ei a fost posibilă datorită unei indicaţii false (verde în loc de roşu, deşi linia era ocupată) dată de semnalul blocului de linie automat ce deserveşte artera feroviară respectivă.

Intrucît aceste defecţiuni generate de sistemul de semnalizare prezintă un real pericol pentru economia naţională şi securitatea statului, creînd în orice moment condiţii favo-

rabile pentru producerea unor catastrofe feroviare, organele de securitate au început urmărirea penală.

In scopul stabilirii cauzelor care permit ca semnalele blocului de linie automat să dea indicații false, organele de securitate au trecut la ridicarea și analizarea documentației tehnice, la ascultarea de martori, constituind totodată o comisie de constatare tehnico-științifică.

Din documentele ridicate, din declarațiile martorilor și din raportul de constatare tehnico-științifică prezentat de comisie, au rezultat următoarele :

In contractul încheiat cu un partener străin se prevedea că acesta va livra părții române sarcina de proiectare a instalației de semnalizare și desenele de execuție, urmînd ca aceste proiecte să fie executate în conformitate cu normele de exploatare străine și nu cu cele române, cum era normal.

Montarea instalației de semnalizare pe un anumit tronson de cale ferată s-a executat după proiectul importat, în condițiile arătate, iar extinderea acestei instalații s-a făcut fără ca cea montată pe primul tronson să fie experimentată în condiții de laborator, de teren și omologată, așa cum cereau în mod expres prevederile actelor normative în vigoare.

O dovadă a ignorării prevederilor legale o constituie și faptul că avizul prin care se aproba extinderea acestei instalații a fost semnat cu mult înainte de darea în funcțiune a instalației montate pe primul tronson.

Din constatările făcute rezultă că instalația de semnalizare prezintă pericol în orice moment pentru siguranța circulației datorită :

— indicațiilor false ale semnalelor de bloc (verde sau galben în loc de roșu la un semnal ce acoperă un sector de cale ocupat), permițînd în acest fel trenului următor să ajungă din urmă și să tamponeze trenul din față ;

— indicațiilor dubioase ale semnalelor de bloc (pendulări ale indicațiilor semnalelor de bloc, cu durată mare a indicației false permisive), care induc în eroare personalul de locomotivă ;

— nesesizării de către instalație a ruperii sau scoaterii unei șine din cale (deși este ruptă sau scoasă o șină din cale, semnalul dă indicație permisivă în loc de restrictivă), ceea ce poate duce la deraierea trenului în plină viteză ;

— schimbării indicației din roșu în verde sau galben a unui semnal ce acoperă un sector de bloc ocupat, în momentul întreruperii circuitului de cale prin desfacerea voită sau întîmplătoare a cablului-funie dintre bobina de joantă și șină ;

— apariției frecvente a unor deranjamente care duc la întreruperea funcționării instalațiilor pe timp îndelungat, creînd condiții ca personalul de exploatare care concură la siguranța circulației să comită greșeli cu urmări grave ;

— neprotejării instalațiilor față de acțiunile unor persoane răuintenționate sau inconștiente. (Cu o simplă conexiune metalică între șinele căilor vecine sau prin desfacerea unei funii se creează condiții pentru producerea de evenimente de cale ferată.)

De menționat că în scopul producerii unor acte de diversiune pe calea ferată dotată cu acest sistem de semnalizare este suficient un simplu conductor metalic (sîrmă, bară, lanț etc.), cu care să se facă contact între cele două linii ale căii duble, pentru a se emite indicații de semnalizare false ce se pot solda cu catastrofe feroviare.

Orice modificare s-ar aduce actualei scheme a instalațiilor de semnalizare nu ar putea realiza eliminarea integrală a deficiențelor acestui tip de instalație și a consecințelor pe care le are în exploatare și întreținere.

In memoriul tehnico-economic întocmit înainte de extinderea instalației de semnalizare se preciza că în faza de proiectare se va analiza posibilitatea menținerii la maximum a instalațiilor existente.

Pe baza acestui memoriu s-a stabilit că o parte din instalațiile existente vor fi păstrate, făcîndu-se lucrările de adaptare necesare în vederea funcționării lor în condițiile liniei electrificate. Cu toate acestea, fără a se obține derogare de la actele normative în vigoare, s-a trecut la scoaterea din funcție a instalațiilor existente, considerîndu-se, nejustificat, că nu ar fi rentabilă menținerea vechilor instalații.

Ca urmare a acestor fapte, comisia de constatare tehnico-ştiinţifică a stabilit că prin ignorarea actelor normative în vigoare şi prin montarea unei instalaţii necorespunzătoare s-a produs o pagubă economiei noastre naţionale de peste 20 milioane lei.

Analizîndu-se aspectele sus-menţionate, a rezultat că în procesul desfăşurării acţiunii informative s-au obţinut date care evidenţiau lacunele de principiu ale proiectului importat (proiect neexperimentat şi neadaptat condiţiilor din ţara noastră), precum şi faptul că proiectul executat de partea română privind extinderea instalaţiei de semnalizare nu era corespunzător.

Deşi din informaţiile obţinute rezulta că proiectarea, execuţia şi darea în exploatare a instalaţiei de semnalizare automată nu vor fi corespunzătoare, nu s-a realizat o prevenire eficientă şi nu s-au luat din timp măsuri pentru stabilirea cauzelor şi a persoanelor care au întreprins astfel de acţiuni păgubitoare, ce pun în pericol permanent circulaţia pe această arteră feroviară.

Nu s-a acţionat prompt pentru obţinerea unor informaţii complete şi nu s-au luat măsuri de documentare temeinică a acţiunii informative, decît în ultimul timp, în vederea sesizării operative a organelor de partid şi de stat despre procedeele necorespunzătoare folosite de unele persoane care au avut sarcina de a contracta, proiecta şi executa această lucrare deosebit de importantă.

Din cele arătate rezultă că în realizarea scopului principal al muncii de contrainformaţii economice, care constă în prevenirea oricăror fapte generatoare de pagube şi pericole pentru economia naţională, trebuie acţionat prompt, operativ şi eficient în exploatarea informaţiilor obţinute, acestea urmînd a fi cît mai complete şi complexe.

Este necesar ca datele obţinute în procesul acţiunii informative să fie documentate la timp, prin ridicarea în copie sau fotocopie a acelor documente din care rezultă acţiunile întreprinse, precum şi prin luarea oricăror măsuri ce sînt necesare.

Dacă în acest caz se acţiona calificat şi operativ, se puteau preveni faptele care au prejudiciat economia naţională şi se conservau totodată probele necesare urmăririi penale.

2. — Din cercetările efectuate în cazul „Tomis" a rezultat că achiziţionarea a două cargouri de la o firmă străină s-a făcut în condiţii păgubitoare pentru economia noastră naţională.

Constatările făcute pînă în prezent arată că s-a contractat cu o firmă străină construirea a două cargouri, valoarea contractului fiind de 2.703.200 de lire sterline.

Incheierea contractului s-a făcut pe baza unui aviz tehnic în care se menţiona că oferta firmei străine este la acelaşi nivel tehnic cu ofertele altor firme, deşi realitatea era cu totul alta.

In afară de aceasta, la data încheierii contractului firma respectivă se afla în pragul falimentului, fapt ce s-a şi produs în timpul derulării contractului. In aceste condiţii clauzele contractuale nu au fost respectate de către constructor, acesta folosind într-o mare măsură materiale necorespunzătoare.

Deşi cunoştea aceste aspecte, comisia română de supraveghere, care avea obligaţia să verifice lucrările şi să respingă pe cele necorespunzătoare, nu a luat măsurile ce se impuneau.

Astfel, majoritatea planurilor întocmite de constructor nu au fost verificate şi avizate, unele lucrări prevăzute în specificaţia tehnică nu au fost executate de şantier, iar altele au prezentat numeroase defecţiuni, în special la partea motor şi agregate, ceea ce a produs grave repercusiuni în timpul exploatării navelor.

Pînă în prezent, numai pentru remedierea defecţiunilor ivite în timpul exploatării, cele două nave au fost imobilizate în diferite şantiere timp de peste 250 de zile, cheltuindu-se de către statul nostru peste 100.000 de dolari.

Membrii comisiei române de supraveghere, care au verificat şi acceptat toate lucrările de construcţie cu numeroa-

se defecţiuni, l-au favorizat pe constructor, de la care au primit autoturisme cu preţ redus, precum şi alte avantaje materiale. De asemenea, unii membri ai comisiei au fost în mod repetat contactaţi de poliţie şi au avut o comportare imorală.

Comisia română care a făcut recepţia celor două nave a dovedit o totală superficialitate. Deşi membrii acestei comisii erau informaţi că navele au fost construite cu materiale de calitate necorespunzătoare, iar în timpul recepţionării au rezultat numeroase şi grave defecţiuni, totuşi navele au fost preluate.

Din cercetările efectuate rezultă că unii membri ai comisiei de recepţie, profitînd de funcţiile lor, au determinat prin presiuni şi ameninţări pe ceilalţi membri să semneze actul de recepţie, deşi navele nu corespundeau clauzelor contractuale.

In prezent, cele două nave se află într-o stare necorespunzătoare, iar din constatările făcute de către o comisie de specialişti rezultă că, chiar în situaţia cînd acestea vor fi reparate — ceea ce presupune alte sume cheltuite, precum şi pierderi rezultate din neexploatare — nu se va putea garanta navigabilitatea lor în condiţii normale.

Desigur, persoanele ce vor fi găsite vinovate vor trebui să suporte consecinţele faptelor pe care le-au săvîrşit, însă pagubele provocate economiei naţionale nu vor putea fi recuperate decît în mică măsură.

Sub acest aspect rezultă că organele de securitate nu şi-au făcut pe deplin datoria, deoarece nu au reuşit să prevină producerea prejudiciilor respective.

Astfel, nu s-a urmărit şi nu s-a cunoscut faptul că încheierea contractului s-a făcut cu o firmă străină falimentară, necompetentă a construi şi livra ţării noastre nave la nivelul cerinţelor mondiale, aşa cum se angajase prin contract.

Ca urmare, nu s-au luat măsuri de prevenire a încheierii acestui contract dezavantajos şi de asigurare a selectării judicioase a unor oferte avantajoase ce existau în momentul contractării.

Nu s-au întreprins măsuri de cooperare între organele de securitate, pentru supravegherea informativă a membrilor comisiei care aveau sarcina de a verifica şi controla permanent toate lucrările executate de constructor şi nu s-a urmărit ca această comisie să fie compusă din specialişti competenţi şi corecţi.

Ulterior, deşi existau informaţii că membrii comisiei de supraveghere a lucrărilor de construcţie au intrat în legătură cu patronul de la care au primit o serie de avantaje materiale, nu s-au luat măsuri de verificare operativă a acestor informaţii în scopul prevenirii consecinţelor dăunătoare.

Deşi se cunoştea că membrii comisiei de supraveghere au fost contactaţi în mod repetat de către poliţie, iar unii aveau o comportare lipsită de simţ de răspundere şi imorală, nici aceste informaţii nu au fost verificate operativ, cu toate că respectivii au stat în străinătate timp de peste un an şi jumătate.

De asemenea, deşi s-au obţinut informaţii că la recepţionarea celor două cargouri comisia română trece cu vederea o serie de defecţiuni grave de construcţie, nu s-a acţionat pentru prevenirea acestei situaţii.

Datorită acestor cauze navele au fost preluate în condiţii necorespunzătoare, iar ulterior nu s-au întreprins măsuri ca în perioada de un an a termenului de garanţie constructorul să execute toate remedierile pe cheltuiala sa.

Din cele de mai sus rezultă că dacă se luau măsuri de supraveghere informativă în cooperare şi dacă informaţiile obţinute erau exploatate operativ, se prevenea producerea unor pagube însemnate pentru economia naţională.

3. — In cazul „Podul", s-au efectuat cercetări pentru a se stabili cauzele şi persoanele ce se fac vinovate de apariţia unor fisuri pe cordoanele de sudură ale tablierului metalic necesar construcţiei podului de şosea peste Dunăre.

Acest pod constituie pentru economia naţională un obiectiv deosebit de important şi în acelaşi timp o posibilitate fi-

rească de afirmare pe plan mondial a competenței industriei noastre de oțeluri speciale, cît și a tehnologiei de sudură.

In vederea definitivării soluției constructive s-au executat experimentări, soluția adoptată fiind acceptată de proiectant ca bună pentru construirea plăcilor ortotrope ale podului respectiv.

Soluția aleasă în urma experimentării a mai fost determinată și de faptul că pe baza ei s-au mai construit pînă în prezent numeroase poduri în străinătate, fiind o soluție clasică și economică.

Ulterior, în mod nejustificat, s-a înlocuit de mai multe ori oțelul stabilit inițial, situație care a fost acceptată fără obiecțiuni de către beneficiar.

Schimbarea oțelului a anulat experiența acumulată, impunînd o nouă tehnologie, experimentare și omologare, ceea ce nu s-a mai făcut.

Noul oțel ales n-a corespuns tuturor cerințelor impuse de construcția părții metalice a podului, constatîndu-se în final că acesta prezintă abateri la compoziția chimică și la proprietățile mecanice, precum și o dispersie mare a valorilor.

Astfel, s-a tratat cu ușurință execuția tablierului metalic al podului, considerîndu-l ca o construcție obișnuită, fără să i se asigure condiții speciale de execuție.

Datorită perioadei relativ reduse de asimilare a fabricației ca urmare a schimbării repetate a calității oțelului, ciclul de însușire a tehnologiei de uzinare a fost insuficient pentru stabilirea condițiilor de execuție.

Nu au fost asigurate de la început condițiile tehnice necesare respectării procesului tehnologic de uzinare, asamblare și sudare. In această direcție s-au constatat abateri la prelucrarea laminatelor, asamblarea elementelor și sudarea lor. De asemenea, electrozii nu au avut condiții de uscare controlată, cunoscut fiind că umezeala absorbită de înveliș conduce la incluziuni de hidrogen în cusătură, favorizînd apariția fisurilor.

Nu s-a acordat asistență tehnică corespunzătoare la nivelul impus de importanța construcției și a problemelor complexe pe care le ridică sudabilitatea tablierului metalic.

Comisia de constatare tehnico-științifică a stabilit că prin modul defectuos de execuție a tablierului metalic economia națională a fost păgubită cu suma de peste 15 milioane lei.

Constatîndu-se că deficiențele enunțate mai sus sînt rezultatul unor grave neglijențe și abuzuri în serviciu, cercetarea cauzei a fost continuată de procuratura civilă.

Trebuie reținut însă că, deși prin urmărirea penală efectuată s-au stabilit cauzele și împrejurările care au avut drept consecință păgubirea economiei naționale, prejudiciul nu mai poate fi recuperat, iar termenul de dare în folosință a acestui important obiectiv industrial va fi cu mult depășit.

Intrucît nu s-au luat măsuri, de la început, de asigurare informativă a obiectivelor care concurau la construcția podului, nu s-au putut cunoaște fenomenele negative amintite.

Intre organele de securitate în competența cărora erau aceste obiective nu s-a asigurat o cooperare eficientă pentru a se cunoaște în mod operativ deficiențele apărute privind fabricarea și sudarea tablierelor, precum și schimbarea de mai multe ori a compoziției oțelului și, ca atare, nu s-a putut acționa la timp în scopul prevenirii lor.

Ofițerii care deservesc obiectivele respective nu au luat măsuri de supraveghere informativă, deși încă de la început era evident că nu se respectă tehnologia de fabricație, se falsifică buletinele de calitate și se efectuează sudura cu fisuri grosolane. In același mod a fost tratată și problema schimbării repetate a calității oțelului și a alegerii unui oțel neexperimentat, datorită cărui fapt nu s-au sesizat aceste deficiențe și nu au putut fi prevenite.

Lipsa principală constă în faptul că organele de securitate n-au luat măsuri de urmărire informativă, de la început, din faza elaborării proiectului și apoi în continuare, iar unele informații obținute nu au fost exploatate operativ sau chiar deloc.

Din această cauză, aspectele negative menționate au rezultat abia în momentul cînd pe șantier s-a constatat că o cantitate de peste o mie de tone tabliere nu este corespunzătoare și cînd producerea pagubei nu mai putea fi prevenită.

4. — Din cercetările efectuate în cazul „Benoto" a rezultat că în vederea forării coloanelor la pilele podului de peste Dunăre organele de stat care se ocupau de această problemă au hotărît să achiziționeze din import o instalație de foraj.

Inițial s-a stabilit ca achiziționarea să se facă de la o firmă străină care garanta eficiența instalației, aceasta fiind verificată prin punerea ei în exploatare în mai multe țări.

Ulterior, anumite persoane cu funcții de răspundere au cerut înlocuirea instalației respective cu una de altă proveniență, motivînd că este mai avantajoasă, deși aceasta se afla în fază de prototip.

Organele de comerț exterior au obiectat împotriva acestei schimbări, arătînd că instalația prototip aleasă pentru a fi cumpărată nu a fost verificată în practică. Cu toate acestea s-a importat instalația prototip. In contract s-a prevăzut forarea coloanelor cu un diametru de 2 m, la o adîncime de 70 m, cu recuperarea tubulaturii de oțel.

Instalația a fost livrată cu o întîrziere de 129 de zile față de termenul contractual și pusă în funcțiune mult mai tîrziu față de termenul stabilit, întrucît prezenta numeroase defecțiuni.

După ce a executat un foraj la 10 m adîncime, instalația s-a defectat, iar după remedieri a reușit o forare de numai 47 m, după care s-a defectat din nou.

Ca urmare, s-a întocmit un proces-verbal de către reprezentanții părții române și reprezentanții firmei străine, în care s-au menționat modificările ce urmau a fi efectuate, astfel ca instalația să realizeze o forare efectivă de 50 m. Prin aceasta s-a făcut o derogare de la clauzele contractuale în ce privește adîncimea de 70 de m forați, pe care trebuia să-i realizeze instalația.

Sesizîndu-se de aceste deficiențe, organele de comerț exterior au propus rezilierea contractului, însă delegații beneficiarului nu au fost de acord, motivînd că nu se pot dispensa de instalație, întrucît graficul la pod este întîrziat.

In loc să ia măsurile ce se impuneau, un consilier român a încheiat o minută cu firma furnizoare prin care a acceptat plata ratelor, deși cunoștea că instalația nu funcționa la parametrii stipulați în contract.

Ulterior, în mod inexplicabil, s-a încheiat un proces-verbal de recepție a instalației respective, în care s-a menționat în mod ireal că aceasta a atins parametrii stipulați în contract.

Față de datele menționate, în cadrul urmăririi penale s-a dispus efectuarea unei constatări tehnico-științifice, care a ajuns la concluzia că prin achiziționarea instalației respective s-a produs o pagubă de peste 29 milioane lei.

Din datele obținute pînă în prezent rezultă că :

— s-a preferat contractarea și achiziționarea unei instalații prototip, neexperimentată și neomologată, care urma să recupereze tubulatura metalică, deși cei care au încheiat contractul cunoșteau că pe plan mondial nu se realizase la nici una din instalațiile similare o asemenea performanță ;

— s-au acceptat derogări de la clauzele contractuale în sensul micșorării limitei maxime de forare de la 70 m la 50 m, deși era evident că în aceste condiții instalația nu va mai fi utilă la lucrările de la pod, pentru care fusese achiziționată ;

— deși organele comerțului exterior au cerut rezilierea contractului, propunerea nu a fost acceptată de cei care au achiziționat instalația, în ciuda faptului că aceasta nu realiza parametrii contractuali și se defecta repetat, necorespunzînd scopului pentru care a fost importată ;

— cu toate că printr-o minută încheiată firma străină se obliga să pună la punct instalația, în mod suspect s-a încheiat un proces-verbal de recepție în care s-a menționat, ireal, că instalația a realizat parametrii contractuali ;

— în prezent, unul dintre cei care au semnat procesul-verbal de recepție arată că i s-ar fi falsificat semnătura și că s-ar fi făcut fără știrea sa modificarea textului din „instalația a atins parametrii proiectați", în „instalația a atins parametrii contractuali".

Pe baza unui asemenea proces-verbal de recepție s-a efectuat plata integrală a instalației către furnizor, deși trebuiau luate măsuri pentru a fi obligat să aducă instalația la obținerea parametrilor contractuali, iar în caz contrar să suporte daunele și penalizările.

Intrucît datele sus-menționate constituie indicii cu privire la săvîrșirea infracțiunii de subminare a economiei naționale, se efectuează urmărirea penală pentru elucidarea acestor aspecte.

Indiferent de modul în care va fi finalizată cauza, pagubele provocate economiei naționale prin achiziționarea acestei instalații necorespunzătoare, cît și prin întîrzierea dării în folosință a podului, nu vor putea fi recuperate decît în mică măsură.

De aceea, trebuie reținut că deși existau informații care atestau că se importă o instalație prototip, neexperimentată și neomologată, nu s-au luat măsuri de prevenire a încheierii unui contract dezavantajos pentru țara noastră.

Dacă s-ar fi cooperat eficient și se acționa operativ în exploatarea informațiilor obținute, este evident că s-ar fi putut stabili la timp faptele și persoanele vinovate, dîndu-se posibilitatea organelor de partid și de stat să ia măsurile ce se impuneau.

Ulterior, deși rezulta că instalația prezintă numeroase defecțiuni în funcționare și că nu va putea realiza parametrii contractuali, nefiind astfel utilă scopului pentru care a fost achiziționată, nu s-au luat măsuri de informare a organelor competente.

Nu s-a cunoscut și ca atare nu s-au luat măsuri de urmărire informativă specială a persoanelor care au contractat și recepționat instalația, atestînd în mod ireal că este corespunzătoare. Din acest motiv nu s-a putut preveni plata in-

tegrală a instalației respective și s-a pierdut momentul în care firma furnizoare putea fi obligată să plătească daunele cauzate economiei noastre naționale.

De asemenea, nu s-au luat măsuri de documentare și de stringere a probelor ce atestau vinovăția persoanelor în cauză, ceea ce a îngreuiat descoperirea ulterioară a lor, existînd oricînd pericolul de a fi distruse ori sustrase.

Problema documentării suficiente a acțiunilor informative prin exploatarea promptă a informațiilor obținute, indiferent de măsurile de prevenire luate, trebuie să constituie una din preocupările esențiale în activitatea de contrainformații economice.

5. — In cazul „Traversa" s-a stabilit că, în baza unui contract încheiat cu un partener străin, partea română s-a angajat să livreze o cantitate însemnată de vagoane de marfă. La fabricarea acestor vagoane au concurat trei obiective industriale din țară.

După livrarea unui anumit număr de vagoane, beneficiarul extern a reclamat că un reper al acestora este de calitate necorespunzătoare, periclitînd securitatea transporturilor.

Verificările ulterioare au arătat că reclamația era întemeiată, la această stare de lucruri concurînd mai multe cauze.

Astfel, în tehnologia de execuție a reperului nu s-au făcut precizări referitoare la cotele ce urmau a fi verificate de personalul de execuție și control. De asemenea, nu s-a întocmit un caiet de sarcini pentru reperul respectiv, trecîndu-se la producția de serie fără ca acesta să fie omologat.

Un anumit număr de repere turnate nu au corespuns dimensional și calitativ, prezentînd fisuri, pori, retușuri și granulații inadmisibile. Una din întreprinderi s-a angajat să încerce redresarea reperului turnat cu deformații, fără a avea posibilități pentru efectuarea acestei operații.

La un număr însemnat de repere, prelucrarea mecanică s-a făcut în mod necorespunzător, cu utilaje neadecvate, ceea ce a dus la subțierea lor sub limita admisă și la rupere în exploatare.

Deficienţele respective s-au datorat lipsei de cooperare între cele trei obiective industriale care au concurat la realizarea reperului, precum şi neefectuării controlului de calitate cu toată exigenţa.

Din cercetările efectuate a rezultat că deficienţele susmenţionate sînt consecinţa atitudinii neglijente, lipsită de simţul răspunderii, manifestată de mai mulţi salariaţi pe parcursul executării reperului.

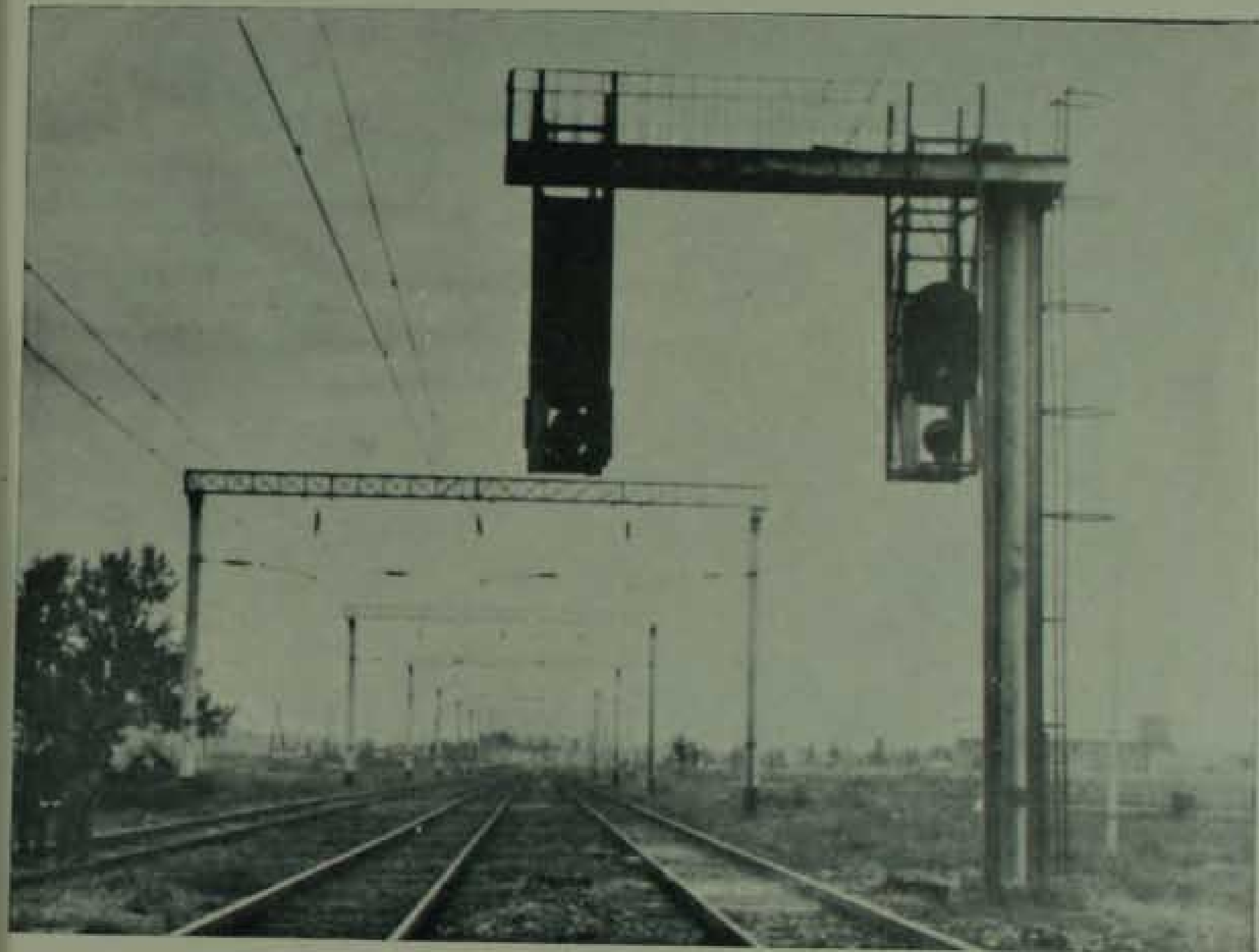
Trebuie precizat că, pe lîngă daunele materiale cauzate economiei naţionale, s-a provocat şi un evident prejudiciu prestigiului ţării noastre pe planul comerţului exterior.

La această stare de lucruri s-a ajuns şi datorită faptului că ofiţerii de securitate care desfăşoară muncă de contrainformaţii economice în cele trei obiective industriale nu au cunoscut stările de lucruri menţionate, neputînd contribui la prevenirea consecinţelor lor. Din acest motiv nu s-a realizat nici cooperarea între ofiţerii de securitate din cele trei obiective industriale care conlucrau la realizarea reperului.

Deşi cunoaşterea şi sesizarea fenomenelor negative şi a stărilor periculoase constituie o sarcină de serviciu a ofiţerilor din obiective, nu s-au luat măsuri ca atît în cadrul supravegherii informative generale, cît şi prin urmărirea informativă specială, să se stabilească la timp aceste deficienţe şi să se acţioneze operativ pentru curmarea lor.

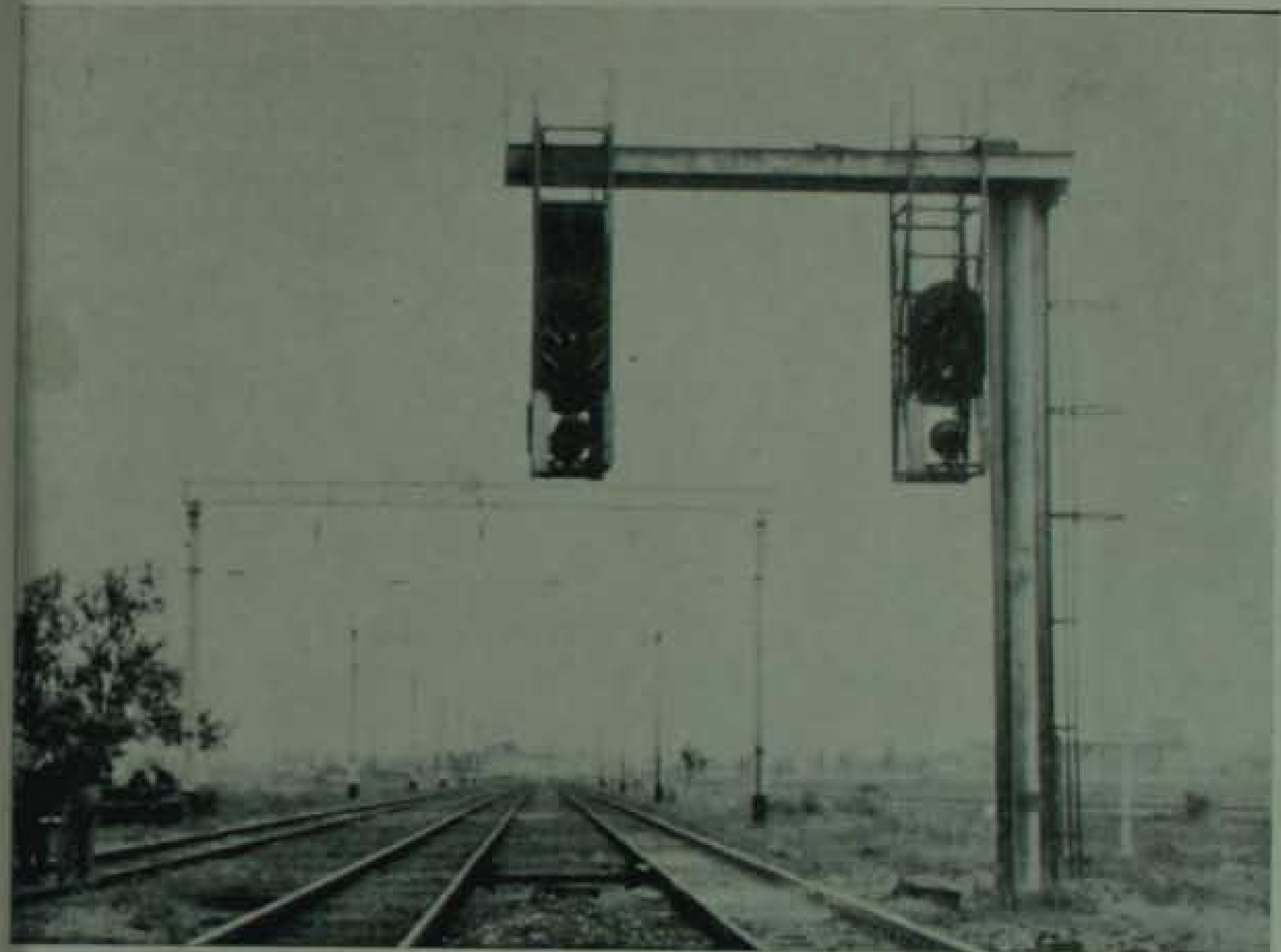
Trebuie însă subliniat că nu este suficient ca ofiţerii de securitate din obiective să cunoască anumite deficienţe şi să se rezume numai la informarea organelor competente. Ei trebuie să urmărească în continuare dacă s-au luat măsuri eficiente de remediere, precum şi rezultatul acestora, pînă la totala înlăturare a cauzelor care concură direct sau favorizează prejudicierea economiei naţionale.

CAZUL „BREAZA"

Semnalul blocului de linie automat de pe porţiunea Braşov Călători–Dîrste. Lentila de sus a semnalului indică culoarea galben, cea de la mijloc verde şi cea de jos culoarea roşu.

CAZUL „BREAZA"

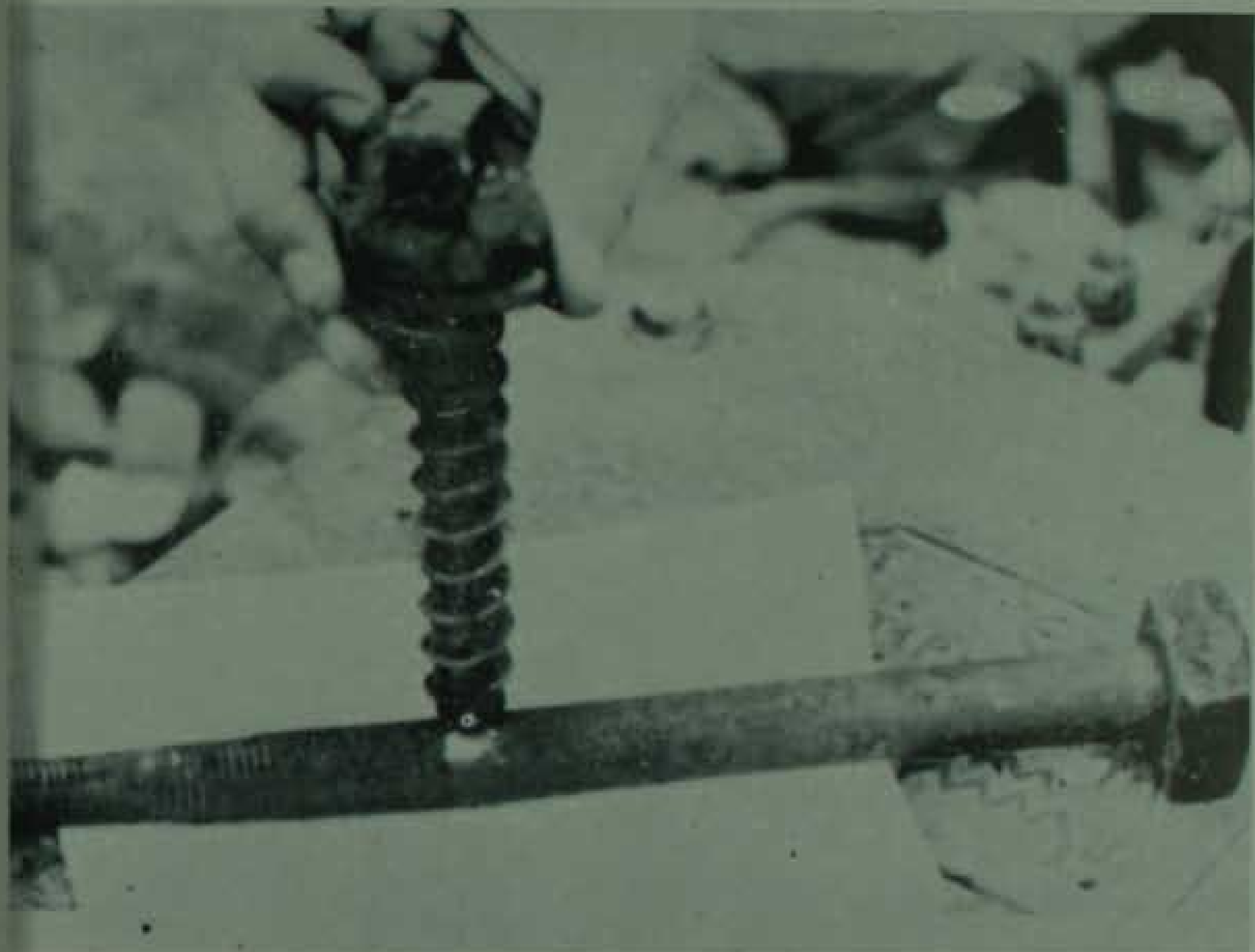
Una din situațiile în care instalația blocului de linie automat de pe linia electrificată București-Brașov poate prezenta un pericol deosebit de grav pentru circulația feroviară, deoarece printr-un contact voit sau accidental realizat între cele două fire ale căii cu un conductor electric semnalul își schimbă în mod eronat indicația de pe roșu pe verde, deși linia este ocupată, permițînd în acest fel trenului din urmă să ajungă și să tamponeze pe cel din față.

CAZUL „BREAZA"

Săgeata indică modul în care s-a făcut legătura între cele două fire ale căii, prin contactul realizat între tirfon, bulon și longrina metalică a podului, fapt ce a determinat schimbarea eronată a semnalului bloc și producerea catastrofei feroviare din 11 septembrie 1968.

CAZUL „BREAZA"

Modul în care s-a făcut contactul prin tirfonul, bulonul și longrina metalică a podului între cele două fire ale căii, la semnalul B.L. 4, fapt în urma căruia s-a produs catastrofa feroviară din halta Breaza.

CAZUL „BREAZA"

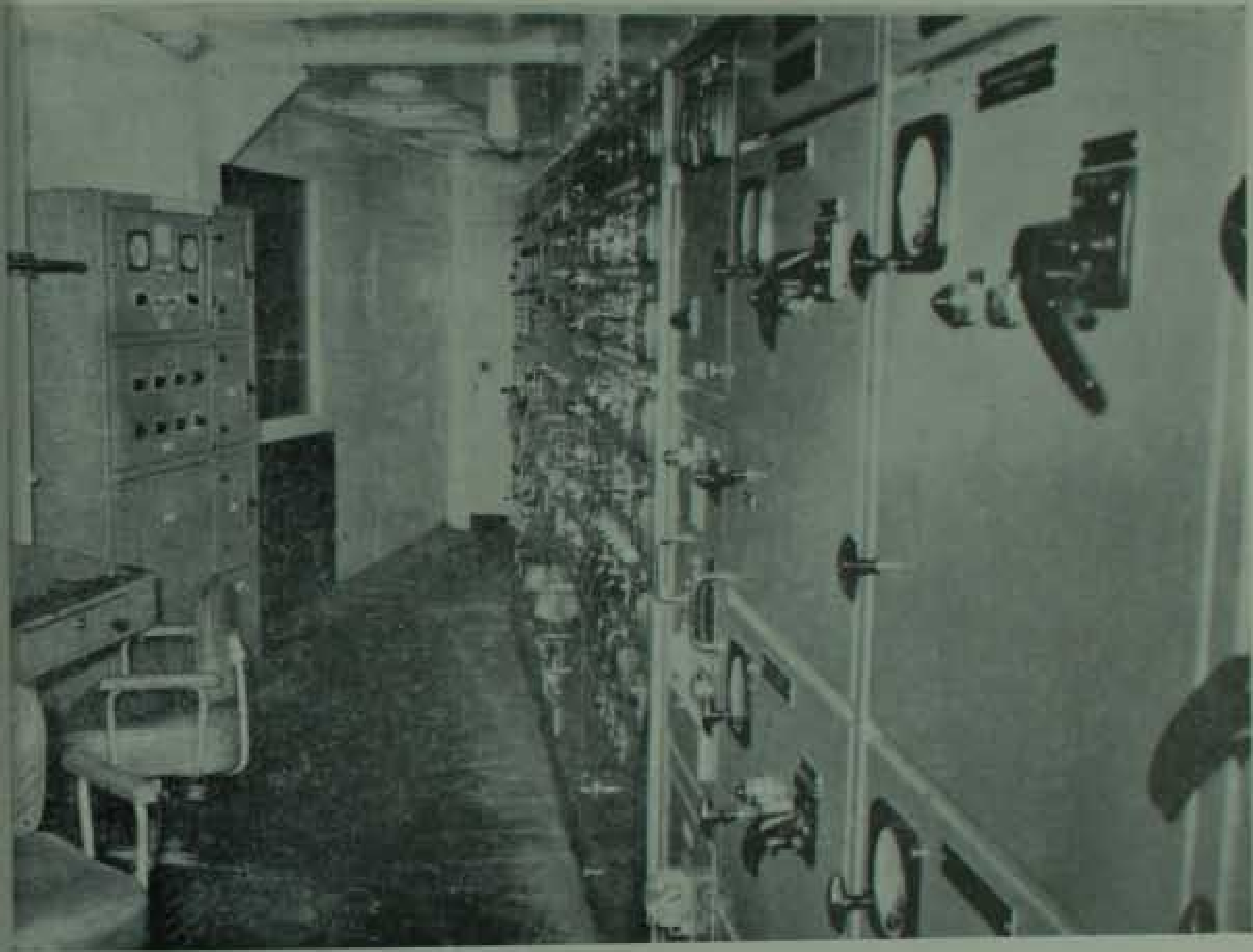
După ce a trecut de pod, unde s-a făcut scurtcircuitarea între cele două fire ale căii, semnalul de pe locomotiva 126, care avea 60 km pe oră, a trecut pe alb, indicînd lipsă cod. Întrucît nu s-a acționat maneta de vigilență la distanța marcată pe punctul alb, a început descărcarea conductei generale pentru frînare.

CAZUL „TOMIS"

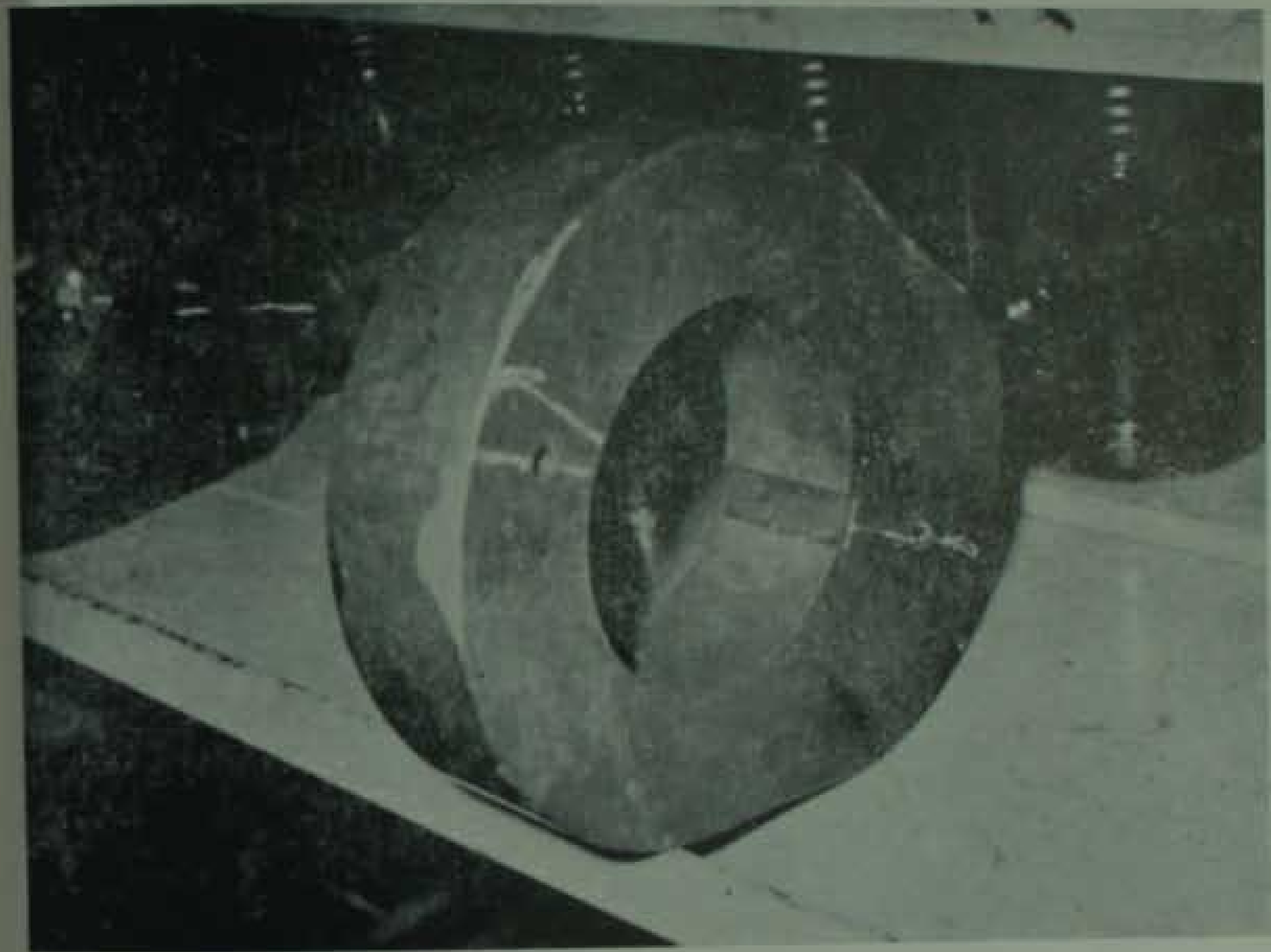
Imbinarea scheletului și sudurile făcute în mod necorespunzător la unul dintre cargouri.

CAZUL „TOMIS"

Fotografia reprezintă partea electrică a celor două nave. In timpul cercetării s-a constatat că tabloul semiautomat de comandă Pyaropres al motoarelor auxiliare, pe lîngă faptul că este necorespunzător instalat, prezintă și defecțiuni de principiu în funcționare.

CAZUL „TOMIS“

Porţiuni din camele vasului distruse ca urmare a unei greşite proiectări a materialelor.

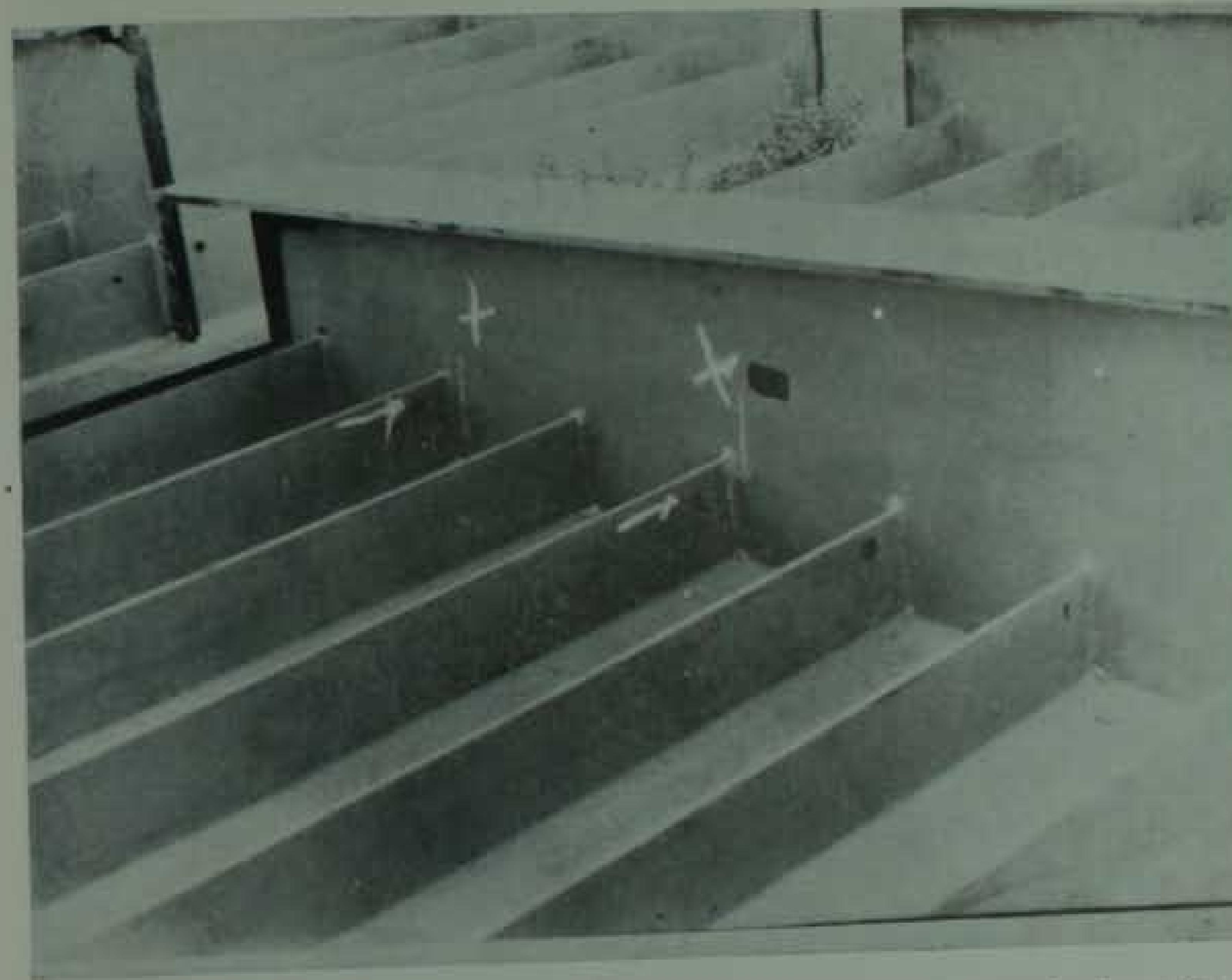
Detaliu reprezentînd una din camele vasului distrusă ca urmare a greșitei proiectări a materialului.

CAZUL „PODUL"

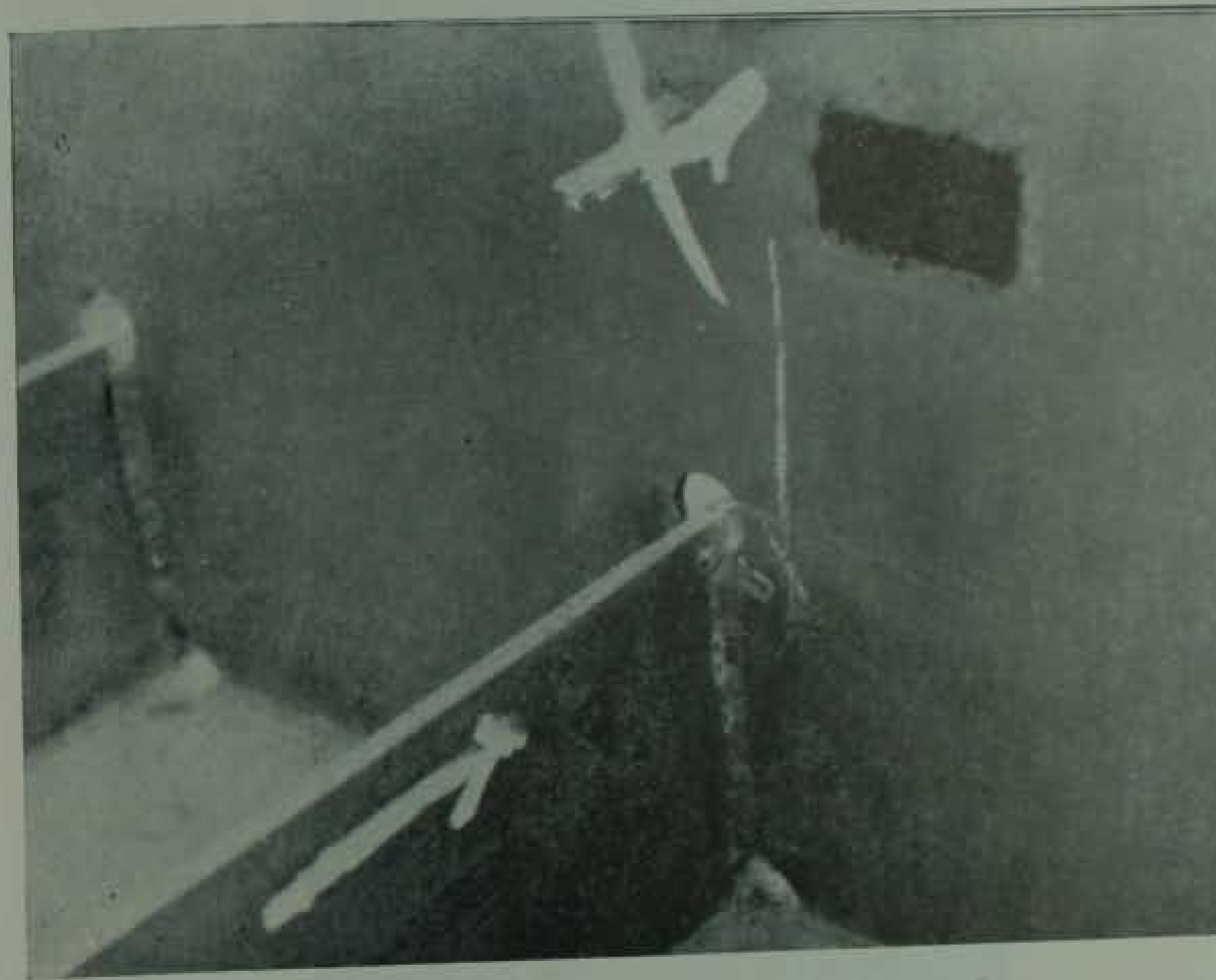

Fotografie panoramică reprezentînd picioarele podului de la Vadul Oii. Linia punctată marchează porţiunea pe care trebuie montată partea metalică a podului a cărei sudură este executată în mod necorespunzător.

CAZUL „PODUL"

Semnele executate cu cretă albă indică fisurile existente în locurile unde s-au făcut sudurile.

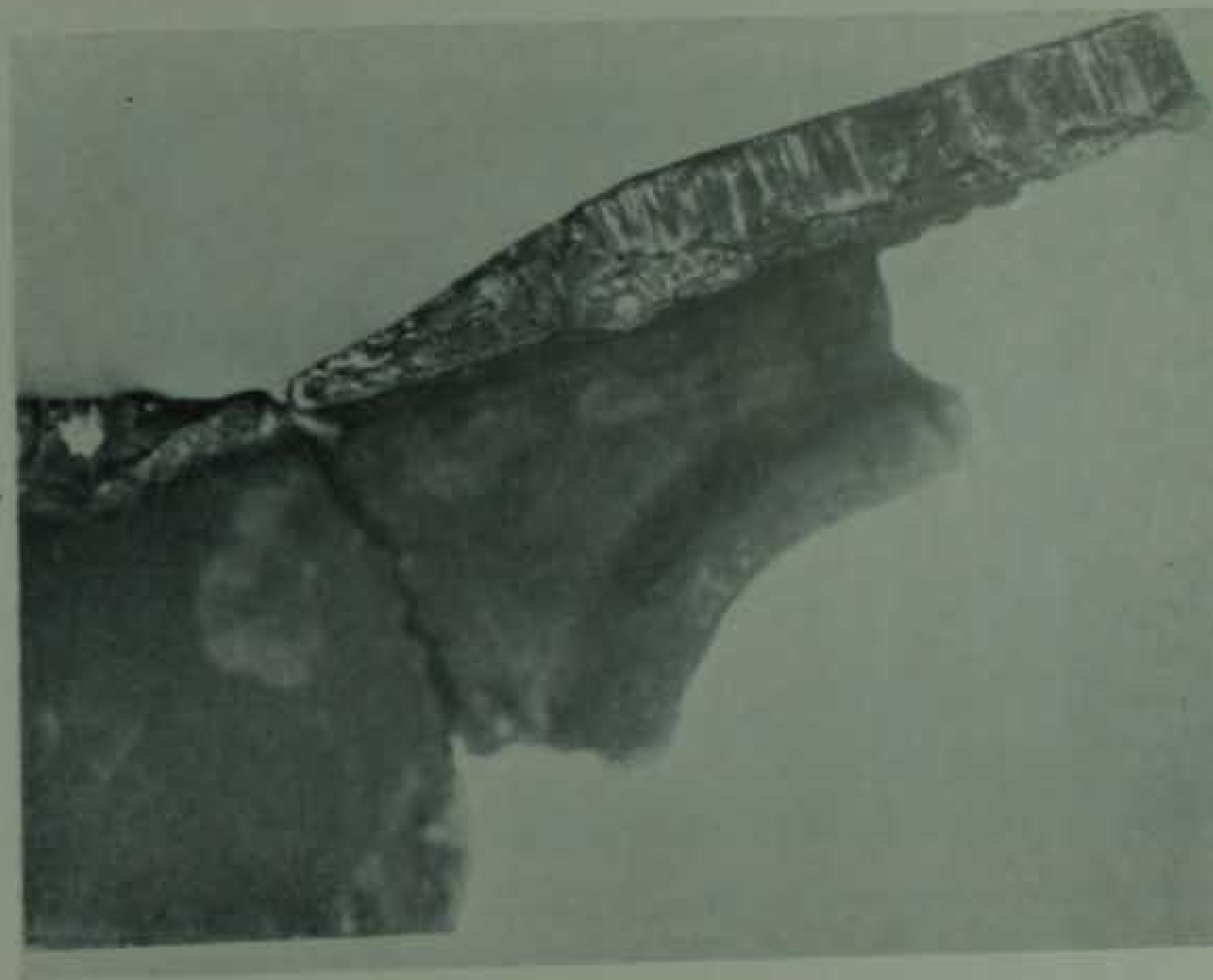

Fotografie de detaliu a fisurilor.

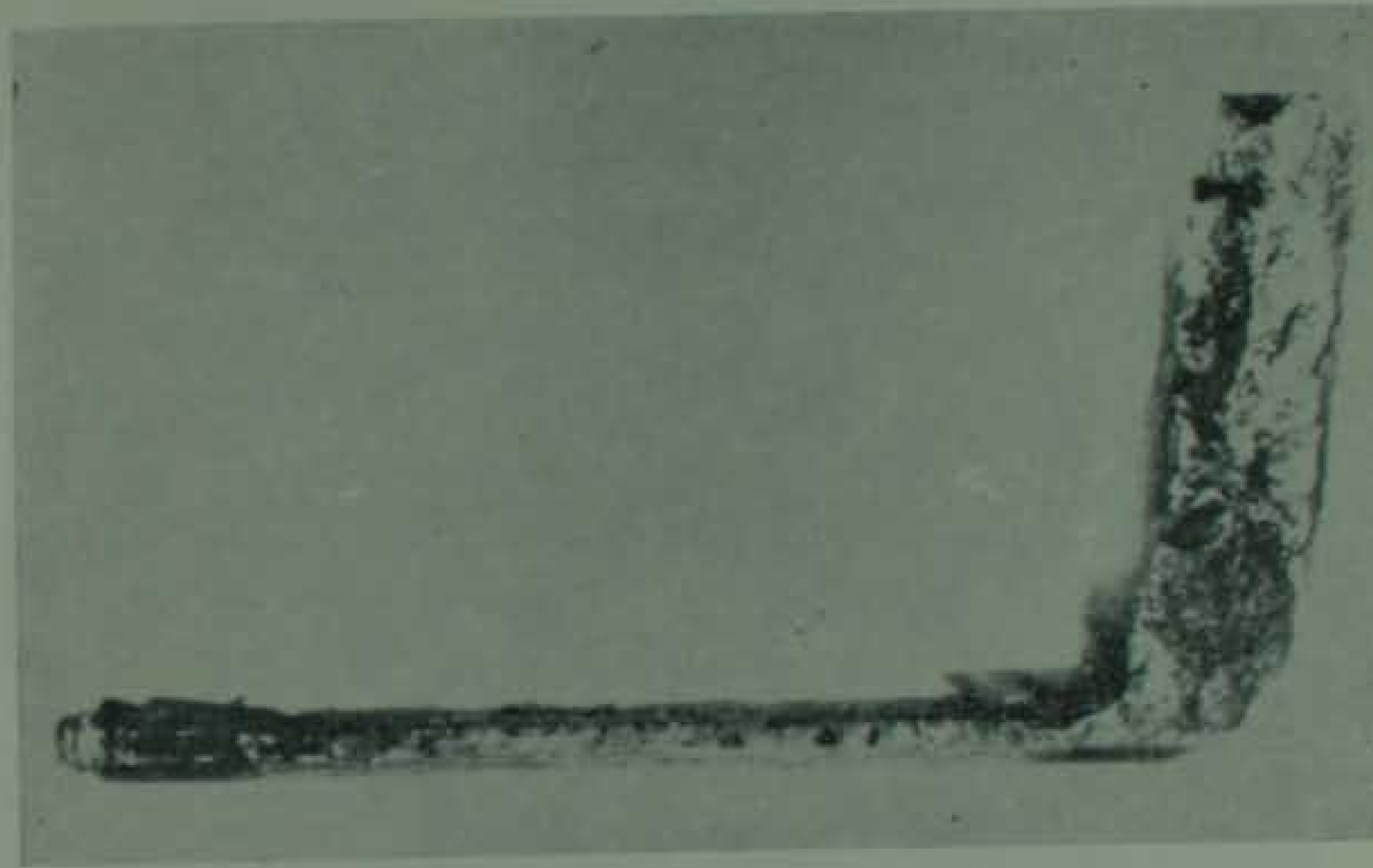
Fotografia prototipului maşinii de forat importată de la firma „Benoto", care nu a realizat şi nu realizează nici în prezent parametrii tehnici stipulaţi în contract.

CAZUL „TRAVERSA“

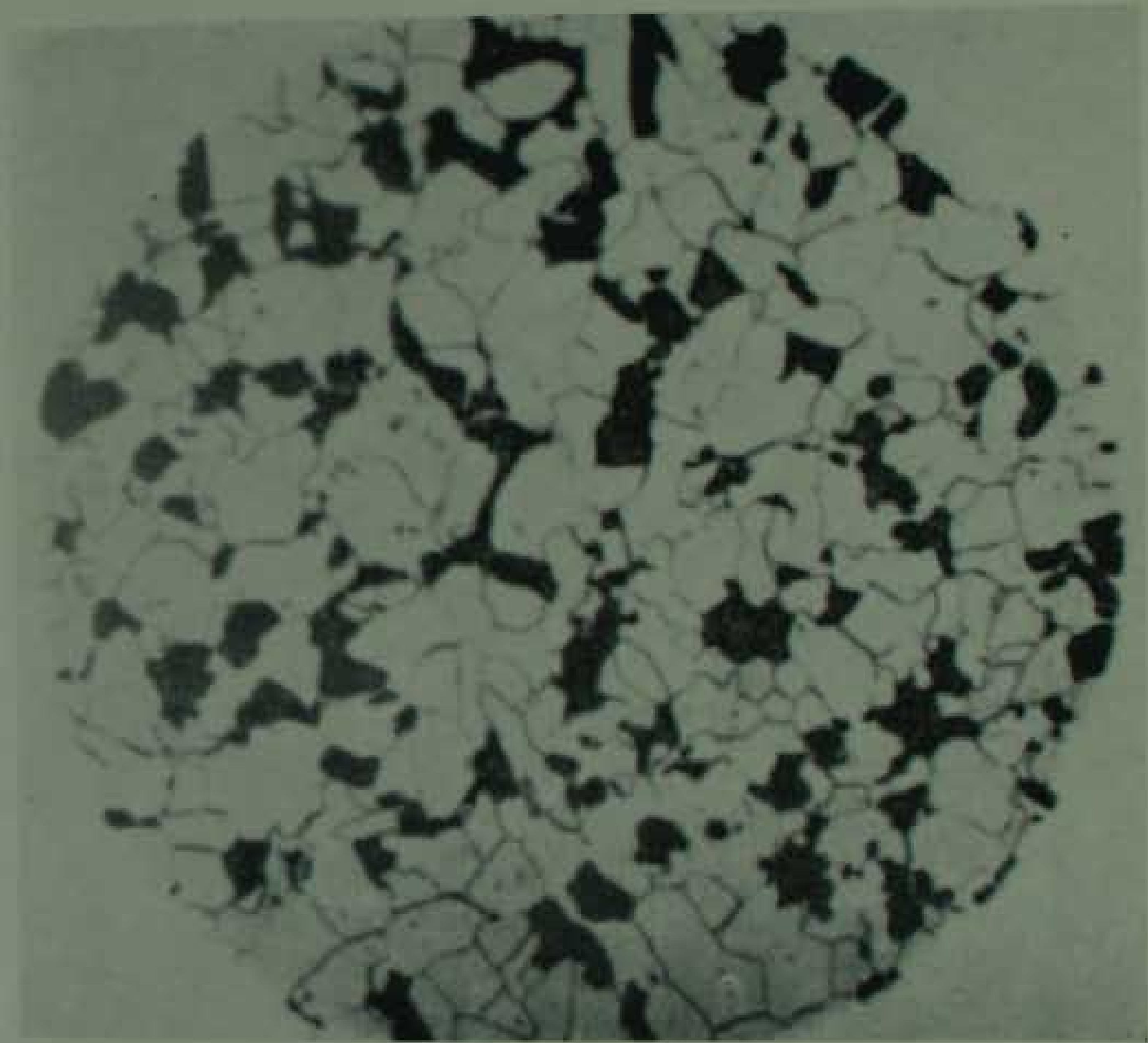
Secţiune longitudinală prin talpa inferioară şi peretele înclinat al traversei dansante nr. 1355, incluzînd zona de rupere în punctul de racord al tălpii cu peretele înclinat.

CAZUL „TRAVERSA"

Aspectul suprafețelor de rupere din zona de racordare a tălpii inferioare cu peretele înclinat din traversa dansantă nr. 1355.

CAZUL „TRAVERSA“

Microstructura oțelului în vecinătatea zonei de rupere a traversei dansante nr. 1355.

UNELE CONCLUZII REZULTATE DIN CAZURILE ANALIZATE PENTRU ACTIVITATEA DE CONTRAINFORMAŢII ECONOMICE ÎN DOMENIUL PREVENIRII

Sarcina de bază a aparatului de contrainformaţii economice constă în asigurarea securităţii statului nostru în domeniul economiei naţionale, prin prevenirea unor fapte păgubitoare şi a stărilor de lucruri periculoase, precum şi prin descoperirea, cercetarea şi lichidarea faptelor ce constituie infracţiuni de diversiune, sabotaj şi subminare a economiei naţionale.

Intrucît atît faptele săvîrşite cu intenţie sau din culpă, cît şi stările periculoase ori fenomenele negative sînt urmate de provocarea unor pagube ce nu se pot recupera decît în mică măsură, rezultă că elementul determinant al activităţii de contrainformaţii economice îl constituie prevenirea, care trebuie să fie promptă şi eficientă.

Prevenirea presupune în toate cazurile împiedicarea prin orice mijloace a producerii acţiunilor sau inacţiunilor infracţionale şi a rezultatelor acestora, preîntîmpinarea faptelor şi a fenomenelor negative.

In cadrul activităţii de contrainformaţii economice, prevenirea desfăşurată de către ofiţerii de securitate trebuie să ducă în mod obligatoriu la împiedicarea producerii rezultatului oricăror fapte cu urmări generatoare de pagube care afectează economia naţională şi securitatea statului.

Aceasta înseamnă că ofițerii de securitate, cu ajutorul mijloacelor de care dispun, să depisteze la timp orice tentativă privind săvîrșirea de infracțiuni, precum și orice alte stări de lucruri periculoase și să acționeze imediat pentru prevenirea producerii lor.

Rezultă, deci, că prevenirea, ca element determinant al activității de contrainformații economice, se realizează atît în cadrul supravegherii informative generale, cît și în cursul urmăririi informative speciale, indiferent dacă există mapă de lucru sau dosar de urmărire informativă.

Așadar, criteriul de apreciere a activității de prevenire îl constituie impiedicarea producerii oricăror fapte sau stări de lucruri dăunătoare pentru economia națională, indiferent de natura lor ori de cauzele care le favorizează.

Pentru a putea preveni este necesar ca orice semnalare să fie verificată imediat și să se ia toate măsurile ca rezultatul dăunător să nu se producă. Aceasta este condiția esențială a prevenirii.

Prin urmare, sfera activității de prevenire nu privește numai acele fapte care constituie infracțiuni de diversiune, sabotaj sau subminare, ci toate acțiunile, inacțiunile și stările de lucruri periculoase care pot crea daune pentru economia națională.

Evident, după ce s-a realizat prevenirea la timp și se constată că faptele respective sau încercările nereușite constituie infracțiuni de drept comun, se vor lua măsuri de a fi sesizate organele de miliție și procuratura, competente a le cerceta.

Ori de cîte ori rezultă însă indicii că tentativele sau faptele consumate ar putea constitui infracțiuni de diversiune, sabotaj sau subminare a economiei naționale, ele vor fi urmărite informativ sau penal de către ofițerii de securitate pînă la clarificarea conținutului infracțiunii, în funcție de care se va stabili și competența în continuare.

Trebuie să reținem că unele fenomene negative sau stări de lucruri periculoase pot fi urmări ale acțiunilor sau inacțiunilor dușmănoase camuflate sub masca neglijenței, a delăsării sau nepriceperii, ceea ce impune ca paralel cu prevenirea să se asigure și clarificarea lor. Prevenirea acestora în obiectivele economice constituie o obligație de serviciu a ofițerilor de securitate.

Sub acest aspect este necesar a se cunoaște la timp orice fenomen negativ, orice fapte ori stări periculoase din obiective, acționîndu-se imediat pentru curmarea lor.

Necunoașterea și nesesizarea în mod operativ a stărilor de lucruri periculoase și a fenomenelor negative, precum și nelichidarea faptelor îndreptate împotriva economiei naționale înainte ca acestea să se producă se soldează de cele mai multe ori cu consecințe dintre cele mai grave.

Mai trebuie subliniat că anumite deficiențe tratate la prima vedere ca minore pot avea, de asemenea, consecințe deosebit de grave.

Deși ofițerii de securitate cunosc o serie de aspecte negative existente în obiectivele economice, atît prin mijloacele de care dispun, cît și din sesizările apărute în presă, televiziune etc., totuși nu acționează ferm pentru curmarea și prevenirea lor.

Ofițerii de securitate nu trebuie să se mulțumească numai cu simpla sesizare, ci să acționeze hotărît pînă la înlăturarea deficiențelor și a cauzelor care le favorizează.

In vederea prevenirii prompte și eficiente a oricăror deficiențe sau fapte de natură să prejudicieze economia națională, ofițerii de securitate trebuie :

— să cunoască în orice moment situația din obiectivele economice, printr-o documentare detaliată, permanentă și operativă, realizată în cadrul supravegherii informative generale ;

— să analizeze temeinic situația informativă din cadrul obiectivelor, pentru a se cunoaște în orice moment orice stare de lucruri periculoasă, fenomen negativ, acțiuni sau inacțiuni care pot afecta ori avea consecințe păgubitoare pentru economia națională ;

— să intervină operativ, folosind toate mijloacele de care dispun, realizînd astfel prevenirea producerii consecințelor păgubitoare pentru economia națională, a oricăror situații anormale din obiective, sesizînd despre acestea organele competente și urmărind luarea măsurilor ce se impun ;

— să cerceteze operativ și temeinic cazurile petrecute în obiective, reținînd pe cele suspecte de diversiune, sabotaj și subminare, ori sesizînd, după caz, organele de miliție și procuratură competente.

Pentru îndeplinirea cu maximum de operativitate și eficiență a acestor sarcini, se impune ca ofițerii de securitate care lucrează pe linie de contrainformații economice să ia măsuri complexe pentru :

— asigurarea informativă a întregului obiectiv, respectiv a punctelor vulnerabile și a celorlalte sectoare, în scopul cunoașterii și prevenirii oricăror deficiențe ce pot avea urmări dăunătoare ;

— folosirea unei rețele informative corespunzătoare din punct de vedere calitativ și numeric, cu posibilități vaste de pătrundere, care la nevoie să acționeze direct pentru prevenirea producerii unor consecințe dăunătoare ;

— crearea de legături impersonale, care pot fi folosite cu succes și într-o eventuală situație excepțională, precum și folosirea unor mijloace criminalistice de natură să semnaleze sau să conserve datele de identificare a celor care ar încerca să comită acțiuni dușmănoase (dispozitive de alarmare, capcane criminalistice etc.) ;

— instruirea temeinică și diferențiată a rețelei informative, punîndu-se accentul pe calitatea informațiilor furnizate, urmărindu-se îndeosebi persoanele din baza de lucru, persoanele predispuse a săvîrși acțiuni sau inacțiuni dușmănoase, persoanele din afara obiectivelor, interesate să pătrundă sau să acționeze asupra lor, precum și orice fapte periculoase ori fenomene negative generatoare de pagube pentru economia națională. De asemenea, ofițerii de securitate trebuie să culeagă personal informații, aceasta constituind o sarcină deosebit de importantă și actuală ;

— asigurarea, în primul rînd, atît prin munca informativă, cît și prin mijloace de semnalizare și capcane, a punctelor vulnerabile, inclusiv asigurarea păstrării stricte a secretului de stat, precum și a pazei obiectivelor ;

— realizarea cooperării cu celelalte compartimente ale securității statului, cu scopul de a stabili intențiile elementelor dușmănoase din baza de lucru, ale străinilor care lucrează în obiective, precum și ale oricăror persoane care sînt predispuse să comită fapte infracționale îndreptate împotriva economiei naționale și securității statului.

In scopul obținerii de rezultate eficiente care să ducă la prevenirea oricăror situații de natură a afecta economia națională, se impune ca o condiție obligatorie verificarea și exploatarea în cele mai bune condițiuni a informațiilor obținute.

Exploatarea informațiilor obținute presupune în mod obligatoriu :

— verificarea cu maximum de operativitate a semnalărilor obținute de la rețeaua informativă, a celor cunoscute din presă, televiziune și din observațiile personale și acționarea promptă pentru prevenirea oricăror fapte dușmănoase sau iresponsabile ori a stărilor de lucruri periculoase și a fenomenelor negative ;

— sesizarea organelor competente a lua măsurile ce se impun și urmărirea modului cum aceste măsuri se realizează, pînă la înlăturarea totală a cauzelor directe și a celor care favorizează existența unor stări periculoase sau fenomene negative ;

— sesizarea organelor de miliție și procuratură cu cercetarea faptelor de drept comun și efectuarea de către ofițerii de securitate a urmăririi penale în cazurile în care există indicii că s-a săvîrșit o infracțiune de diversiune, sabotaj sau subminare a economiei naționale.

Desigur, în desfășurarea activității de contrainformații economice ofițerii de securitate vor trebui să țină seama de

particularitățile fiecărui obiectiv și ale ramurii economice din care face parte, stabilind, în funcție de acestea, mijloacele și metodele cele mai adecvate.

Trebuie avut permanent în vedere că prevenirea constituie sarcina principală a activității de contrainformații economice, deoarece numai aceasta asigură apărarea efectivă și integrală a economiei naționale împotriva faptelor de natură să o afecteze.

UNELE INDICAȚII ORIENTATIVE PRIVIND EFECTUAREA URMĂRIRII PENALE DE CĂTRE OFIȚERII DE SECURITATE CARE DESFĂȘOARĂ ACTIVITATE DE CONTRAINFORMAȚII ECONOMICE

In acest capitol vor fi examinate succint dispozițiile Codului de procedură penală care reglementează începerea, desfășurarea și terminarea urmăririi penale, insistîndu-se, îndeosebi, asupra acelora care trebuie avute în vedere mai frecvent la cercetarea unor cazuri suspecte de diversiune, sabotaj sau subminare a economiei naționale.

De asemenea, pe parcursul examinării dispozițiilor legale vor fi făcute și unele precizări referitoare la folosirea mijloacelor muncii de securitate concomitent cu desfășurarea urmăririi penale.

1. Despre regulile de bază ale procesului penal

Dispozițiile articolului 1 din Codul de procedură penală prevăd că scopul procesului penal este de a constata la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, respectîndu-se principiul potrivit căruia orice persoană care a săvîrșit o infracțiune să fie pedepsită în raport de vinovăția sa și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală.

In același timp, sarcina procesului penal este de a contribui la apărarea orînduirii sociale și de stat, a proprietății

socialiste, la întărirea legalității și la prevenirea infracțiunilor, precum și la educarea cetățenilor în vederea respectării legilor și regulilor de conviețuire socială.

Obiectul procesului penal constă în stringerea tuturor probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, identificarea făptuitorilor, stabilirea răspunderii acestora în raport cu vinovăția pe care o au și tragerea lor la răspundere penală.

In cursul procesului penal toate activitățile procesuale se desfășoară de către ofițerii de cercetare penală de securitate în strictă conformitate cu prevederile dispozițiilor legale, iar actele procesuale necesare se îndeplinesc din oficiu, afară de cazul cind prin lege se dispune altfel.

Ofițerii de securitate care desfășoară activitate de urmărire penală sint obligați să aibă un rol activ în desfășurarea procesului penal, asigurind aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana făptuitorului.

Pentru aflarea adevărului ofițerii de cercetare penală de securitate trebuie să lămurească cauza sub toate aspectele, avînd în vedere că probele nu au o valoare mai dinainte stabilită. Aprecierea fiecărei probe se face de ofițerii de cercetare penală de securitate potrivit convingerii lor intime, formată în urma examinării tuturor probelor administrate, și conducîndu-se după conștiința lor juridică socialistă.

Potrivit principiilor fundamentale consacrate în Constituție, garantarea inviolabilității persoanei și a dreptului de apărare constituie o obligație care trebuie strict respectată. In cursul procesului penal nici o persoană nu poate fi reținută sau arestată decît în cazurile și condițiile prevăzute de lege, iar dreptul de apărare este garantat învinuitului sau inculpatului, precum și celorlalte părți în tot cursul procesului penal, în condițiile prevăzute de lege.

Răspunderea pentru pagubele produse prin săvîrșirea de infracțiuni îndreptate împotriva economiei naționale revine persoanelor care se fac vinovate de comiterea acestor infracțiuni sau părții responsabile civilmente.

Repararea pagubei se face în conformitate cu prevederile art. 14, lit. a și b Cod de procedură penală, potrivit dispozițiunilor legii civile. Acțiunea civilă privind repararea pagubelor se pornește din oficiu de ofițerii de cercetare penală de securitate, cînd partea vătămată este o organizație sau o întreprindere de stat din cele prevăzute în art. 145 Cod penal. In asemenea cazuri se va cere organizației sau întreprinderii păgubite să prezinte situația cu privire la întinderea pagubei și date referitoare la faptele prin care a fost păgubită.

Părțile în procesul penal sînt : inculpatul (persoana împotriva căreia s-a pus în mișcare acțiunea penală), partea vătămată sau păgubită (partea civilă) și partea responsabilă civilmente (art. 23-24 Cod de procedură penală). Invinuitul nu este parte în procesul penal.

2. Competența organelor de cercetare penală ale Consiliului Securității Statului

Potrivit prevederilor art. 206 Cod de procedură penală, ofițerii de cercetare penală de securitate efectuează urmărirea penală, indiferent de calitatea făptuitorului, atunci cînd constată că s-a săvîrșit una din infracțiunile prevăzute în art. 155-173, art. 279, alin. 3, lit. a și b și art. 280 Cod penal.

Dacă din materialele informative, din actele premergătoare efectuate sau din sesizările primite nu rezultă indicii cu privire la săvîrșirea unei infracțiuni de competența ofițerilor de cercetare penală de securitate, aceștia vor trimite de îndată cauza organelor competente, prin procurorul militar care exercită supravegherea urmăririi penale (art. 210 Cod de procedură penală).

In cazurile urgente cum sînt, de exemplu, incendiile sau exploziile ce au loc în obiectivele economice, ofițerii de cercetare penală de securitate au obligația să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amînare chiar dacă acestea privesc cauze care nu sînt de competența lor. Actele întocmite în astfel de cazuri se trimit procurorului competent, prin

cel care supraveghează activitatea organului care le-a efectuat (art. 213 Cod de procedură penală).

Atunci cînd există date și indicii din care rezultă că s-a săvîrșit una din infracțiunile de competența organelor de securitate, ofițerii care deservesc obiectivele economice au obligația de a începe urmărirea penală pentru acelea care privesc fapte de diversiune, sabotaj și subminare a economiei naționale, iar pentru celelalte infracțiuni comise în obiectivele economice urmărirea penală va fi efectuată împreună cu ofițerii de securitate din alte compartimente ale Consiliului Securității Statului.

Competența teritorială a ofițerilor de cercetare penală de securitate se determină, potrivit prevederilor art. 30 Cod de procedură penală, după locul unde a fost săvîrșită infracțiunea, după locul unde a fost prins sau locuiește făptuitorul sau după locul unde domiciliază persoana vătămată.

„Locul săvîrșirii infracțiunii" este locul unde s-a desfășurat total sau în parte activitatea infracțională ori locul unde s-a produs rezultatul acesteia.

In cazul în care o infracțiune îndreptată împotriva securității statului este săvîrșită în una din situațiile prevăzute de art. 33 și 34 Cod de procedură penală (indivizibilitate sau conexitate), ofițerii de cercetare penală de securitate pot efectua urmărirea penală și pentru infracțiunile care potrivit legii nu sînt date în competența lor.

3. Unele probleme privind efectuarea urmăririi penale

Urmărirea penală este prima fază a procesului penal, avînd ca obiect strîngerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, cu privire la identificarea făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora potrivit vinovăției lor.

In cursul urmăririi penale, ofițerii de cercetare penală de securitate au obligația să strîngă toate probele necesare aflării adevărului și lămuririi cauzei sub toate aspectele, administrînd probele atît în defavoarea cît și în favoarea învinuitului sau inculpatului, chiar dacă acesta recunoaște fapta.

De asemenea, există obligația de a explica învinuitului sau inculpatului, precum și celorlalte părți, drepturile lor procesuale.

Pe lîngă acestea, ofițerii de cercetare penală de securitate mai au obligația de a strînge date cu privire la împrejurările și cauzele care au determinat, înlesnit sau favorizat săvîrșirea infracțiunii, precum și orice alte date de natură a servi la lămurirea cauzei (art. 202 Cod de procedură penală).

Atunci cînd în cursul urmăririi penale rezultă unele date cu privire la producerea unor fapte sau fenomene negative, ofițerii de cercetare penală de securitate au obligația să le sesizeze organelor competente, în scopul prevenirii lor.

Intrucit săvîrșirea infracțiunilor de sabotaj și de subminare a economiei naționale presupune folosirea unor metode dintre cele mai ascunse și rafinate, încă din momentul obținerii primelor informații despre asemenea fapte, cît și în cursul urmăririi penale, ofițerii de cercetare penală de securitate trebuie să stabilească precis cu ajutorul mijloacelor muncii de securitate persoanele care au săvîrșit faptele sau intenționează să le săvîrșească, scopul și cauzele care au determinat desfășurarea unor asemenea activități.

Aceste date sînt deosebit de importante pentru stabilirea în procesul urmăririi penale a mobilului care a determinat producerea faptelor respective.

Potrivit art. 203 Cod de procedură penală, în cursul urmăririi penale ofițerii de cercetare penală de securitate dispun asupra actelor sau măsurilor procesuale prin ordonanță, acolo unde legea prevede în mod expres aceasta (exemplu : reținerea, măsurile asiguratorii, admiterea sau respingerea cererilor învinuitului sau inculpatului etc.), iar în celelalte cazuri prin rezoluție motivată (începerea urmăririi penale, efectuarea constatării tehnico-științifice, a expertizei etc.).

Cînd ofițerul de cercetare penală de securitate consideră că este cazul să fie luate anumite măsuri pe care nu este împuternicit de lege să le ia, face propuneri motivate și le îna-

intează procurorului militar care supraveghează urmărirea penală (propuneri privind arestarea preventivă a învinuitului sau inculpatului, punerea în mişcare a acţiunii penale, prelungirea arestării preventive, punerea în libertate a învinuitului sau inculpatului, schimbarea încadrării juridice a faptei, clasarea, scoaterea de sub urmărire ori încetarea procesului penal, suspendarea urmăririi penale etc.).

In incinta unei unităţi sau organizaţii economice din cele prevăzute în art. 145 Cod penal, actele de urmărire penală se efectuează cu consimţămîntul conducerii unităţilor respective sau cu autorizaţia procurorului. Consimţămîntul trebuie să fie scris. In cazul infracţiunilor flagrante nu este necesar un astfel de consimţămînt.

Incălcarea oricăror dispoziţii legale referitoare la efectuarea urmăririi penale, în afara celor prevăzute în art. 197, al. 2 Cod de procedură penală, a căror nulitate nu poate fi înlăturată în nici un mod, atrage nulitatea actului întocmit numai atunci cînd s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decît prin anularea acelui act şi numai dacă a fost invocată în cursul efectuării lui (art. 197, al. 1 şi 4 Cod de procedură penală).

Nerespectarea dispoziţiilor legale în efectuarea actelor procedurale şi în luarea măsurilor procesuale duce la infirmarea acestor acte sau măsuri de către procurorul militar care exercită supravegherea urmăririi penale (art. 220 Cod de procedură penală).

a) INCEPEREA URMĂRIRII PENALE

Potrivit art. 221 Cod de procedură penală, ofiţerii de cercetare penală de securitate încep urmărirea penală din oficiu sau ori de cîte ori sînt sesizaţi de săvîrşirea unei infracţiuni contra securităţii statului în obiectivele economice de care răspund.

Dispunerea începerii urmăririi penale se face prin rezoluţie motivată.

In cazul sesizării din oficiu, cînd ofiţerul află pe orice

cale, inclusiv pe baza constatărilor sale personale, că s-a săvîrşit o infracţiune în obiectivele economice, încheie un proces-verbal care constituie actul de începere a urmăririi penale (art. 228, al. 2 Cod de procedură penală).

Se menţionează însă că procesul-verbal prin care se constată efectuarea unor acte premergătoare nu poate constitui şi actul de începere a urmăririi penale, deoarece el poate fi mijloc de probă, pe cînd celălalt constituie o măsură procesuală.

Dispoziţiile art. 224 Cod de procedură penală reglementează procedura efectuării actelor premergătoare de către organele de urmărire penală, în vederea sesizării din oficiu şi a începerii urmăririi penale.

Potrivit acestor dispoziţii, actele premergătoare necesare sesizării din oficiu pot fi efectuate de către ofiţeri din Consiliul Securităţii Statului, anume desemnaţi în acest scop, ele avînd caracter procedural penal, în sensul că se efectuează în aceleaşi condiţii prevăzute pentru actele de urmărire penală. Prin aceasta se asigură legalitatea efectuării lor chiar dacă preced începerea urmăririi penale.

Actele premergătoare pot consta în investigaţii, culegerea de informaţii, verificări, date în legătură cu fapta săvîrşită, scopul urmărit şi persoana făptuitorului. Ele vor fi consemnate într-un proces-verbal ce poate constitui mijloc de probă în vederea începerii urmăririi penale.

Rezultă, deci, că actele premergătoare nu sînt acte şi măsuri procesuale care, potrivit legii, pot fi dispuse şi îndeplinite numai în cursul urmăririi penale (ca, de exemplu, constatări tehnico-ştiinţifice, percheziţii, reţinerea învinuitului, luarea măsurilor asiguratorii etc.).

In cursul efectuării actelor premergătoare, ofiţerii de securitate au datoria să culeagă, cu ajutorul mijloacelor muncii de securitate, informaţii complete şi verificate cu privire la cauzele care au determinat pe autori să comită infracţiunile de diversiune, sabotaj şi de subminare a economiei naţionale, sau alte infracţiuni de competenţa securităţii statului.

3

Din materialele informative obţinute trebuie să rezulte în mod clar de ce persoanele în cauză nu respectă actele normative în vigoare şi produc pagube economiei naţionale.

b) CU PRIVIRE LA CONTINUAREA URMĂRIRII PENALE

Inceperea urmăririi penale, în conformitate cu prevederile art. 228 Cod de procedură penală, are loc indiferent dacă prin actul de sesizare se arată sau nu cine este făptuitorul şi indiferent dacă acesta este sau nu cunoscut.

De la începerea urmăririi penale şi pînă la punerea în mişcare a acţiunii penale făptuitorul poartă denumirea de învinuit, iar după aceasta de inculpat, devenind parte în procesul penal (art. 23 Cod de procedură penală).

Atunci cînd din actul de sesizare sau din actele premergătoare nu rezultă existenţa vreunuia din cazurile de împiedicare a începerii urmăririi penale prevăzute în art. 10 Cod de procedură penală, ofiţerii de cercetare penală de securitate trec la efectuarea urmăririi penale şi la luarea măsurilor necesare, potrivit legii şi ţinînd seama de împrejurările speciale ale fiecărui caz în parte.

In vederea aflării adevărului, ofiţerii de cercetare penală de securitate sînt obligaţi să lămurească sub toate aspectele cauza, pe bază de probe.

Probele şi mijloacele de probă

In înţelesul legii, constituie probă orice element de fapt care serveşte la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la stabilirea împrejurărilor necesare justei soluţionări a cauzei şi la identificarea persoanei care a săvîrşit-o. Aşa după cum s-a mai arătat, probele nu au o valoare prestabilită, aprecierea fiecăreia făcîndu-se de ofiţerii de cercetare penală de securitate, potrivit convingerii lor, în raport de valoarea pe care o au în contextul celorlalte probe administrate (art. 63 Cod de procedură penală).

Mijloacele de probă sînt actele prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probe în aflarea adevărului.

Se menţionează că, potrivit regulii de bază „a aflării adevărului", pot constitui probe şi mijloace de probă toate elementele de fapt şi actele neoprite de lege.

Mijloacele de probă, potrivit prevederilor art. 64 Cod de procedură penală, sînt următoarele: declaraţiile învinuitului sau ale inculpatului, declaraţiile părţii vătămate, ale părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente, declaraţiile martorilor, înscrisurile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnico-ştiinţifice, expertizele şi constatările medico-legale.

In privinţa învinuitului sau inculpatului operează prezumţia de nevinovăţie potrivit căreia nu este obligat să probeze nevinovăţia sa, iar atunci cînd există probe de vinovăţie are dreptul să probeze lipsa lor de temeinicie (art. 66 Cod de procedură penală).

Prin urmare, ofiţerii de cercetare penală de securitate au obligaţia legală de a administra atît probele în acuzare cît şi cele în apărare, din oficiu sau la cererea învinuitului ori a părţilor din procesul penal, administrarea acestor probe urmînd a se face prin mijloacele de probă legale.

Este oprit de lege ca ofiţerii de securitate să determine o persoană să săvîrşească sau să continue săvîrşirea unei fapte penale, în scopul obţinerii de probe (art. 68, al. 2 Cod de procedură penală).

Referindu-ne la mijloacele de probă, subliniem că declaraţiile învinuitului sau ale inculpatului pot fi făcute în tot cursul procesului penal şi pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care se coroborează cu fapte şi împrejurări ce rezultă din întregul probatoriu administrat (art. 69 Cod de procedură penală).

După ce învinuitul sau inculpatul este întrebat cu privire la datele personale, i se face cunoscută fapta care formează obiectul cauzei şi i se pune în vedere să declare tot ce ştie cu privire la faptă şi la învinuirea ce i se aduce.

Inainte de a-l asculta pe învinuit sau pe inculpat, ofiţerul de cercetare penală de securitate îi va cere să dea o de-

clarație scrisă personal cu privire la învinuirea ce i se aduce (art. 70 Cod de procedură penală).

După ce învinuitul sau inculpatul a scris prima declarație, ofițerul de cercetare penală de securitate îi va lua personal declarații scrise, în cuprinsul cărora va consemna și răspunsurile la întrebările pe care i le va pune verbal cu privire la fapta comisă și la învinuirea ce i se aduce, precum și cu privire la probele pe care înțelege să le propună.

Dacă sînt mai mulți învinuiți sau inculpați, ascultarea lor se va face separat, fără a li se citi declarațiile anterioare (art. 71 Cod de procedură penală).

Declarațiile consemnate de către ofițerul de cercetare penală de securitate se citesc de acesta ori, la cerere, se dau spre citire învinuitului sau inculpatului, după care sînt semnate de amîndoi pe fiecare pagină și la sfîrșit. Cînd învinuitul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze declarația, se face mențiune în acest sens, sub semnătură, de către ofițerul de cercetare penală, pe declarația respectivă, iar dacă revine asupra vreuneia din declarațiile sale sau are de făcut completări, rectificări sau precizări, acestea se consemnează în continuare și se semnează în condițiunile arătate mai sus (art. 73 Cod de procedură penală).

Atunci cînd învinuitul sau inculpatul se găsește în imposibilitate de a se prezenta pentru a fi ascultat, ofițerul de cercetare penală de securitate va face ascultarea acestuia la locul unde se află (art. 74 Cod de procedură penală).

De asemenea, potrivit prevederilor art. 75-77 Cod de procedură penală, declarațiile celorlalte părți în procesul penal pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sînt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din totalitatea probelor administrate în cauză.

Ori de cîte ori prin infracțiune s-a produs o pagubă materială, ofițerii de cercetare penală de securitate au obligația să ceară în scris organizațiilor socialiste, din cele prevăzute în art. 145 Cod penal, de a se constitui parte civilă și de a preciza întinderea pagubei și împrejurările în care a fost produsă de către persoanele vinovate.

Orice persoană care are cunoștință despre vreo faptă sau împrejurare de natură a servi la aflarea adevărului va fi ascultată ca martor potrivit regulilor prevăzute de art. 78-86 Cod de procedură penală.

La început, martorul va fi întrebat despre datele sale personale, iar în caz de necesitate i se va stabili identitatea prin orice mijloc de probă.

In continuare, martorul va fi întrebat dacă este soț sau rudă cu vreuna din părți, raportul în care se găsește cu acestea, precum și dacă a suferit vreo pagubă în urma comiterii infracțiunii.

Inainte de a fi ascultat cu privire la faptele pe care le cunoaște, martorul depune următorul jurămînt: „Jur că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu". Apoi i se va pune în vedere că dacă nu va spune adevărul va săvîrși infracțiunea de mărturie mincinoasă. Toate acestea se vor menționa în declarația scrisă luată martorului, cu precizarea că minorul care nu a împlinit 14 ani nu depune jurămînt, atrăgîndu-i-se numai atenția să spună adevărul (art. 85 Cod de procedură penală).

Se menționează că soțul (soția) și rudele apropiate ale învinuitului sau inculpatului nu sînt obligate să depună ca martori, pentru nici un gen de infracțiune, afară de faptul dacă doresc să facă acest lucru.

Ascultarea ca martor a minorului pînă la vîrsta de 14 ani se va face în prezența unuia dintre părinți sau a tutorelui, iar partea păgubită (reprezentanții organizațiilor sau întreprinderilor menționate anterior) nu poate fi ascultată ca martor dacă s-a constituit parte civilă sau dacă participă în proces ca parte vătămată (art. 81-82 Cod de procedură penală).

Declarațiile martorilor, revenirile, rectificările sau completările făcute de aceștia vor fi semnate în aceleași condițiuni ca cele ale învinuitului sau inculpatului.

Ori de cîte ori există contraziceri între declarațiile persoanelor ascultate (învinuiți, inculpați, martori etc.) se va proceda la confruntarea lor, dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei și numai cu privire la faptele și impre-

jurările asupra cărora se contrazic în declarațiile date anterior.

Cu încuviințarea ofițerului de cercetare penală de securitate, persoanele confruntate pot să-și pună reciproc întrebări, iar declarațiile date cu această ocazie se consemnează într-un proces-verbal în care cei confruntați vor semna după fiecare răspuns dat (art. 87-88 Cod de procedură penală).

Dispozițiile art. 89-91 Cod de procedură penală reglementează înscrisurile ce pot servi ca mijloace de probă dacă din conținutul lor rezultă fapte sau împrejurări care pot contribui la aflarea adevărului.

Procesele-verbale încheiate de ofițerii de cercetare penală de securitate prin care se fac anumite constatări în legătură cu modul în care a fost săvîrșită infracțiunea sau se ridică înscrisuri ori documente necesare, precum și procesele-verbale încheiate de alte organe de constatare prevăzute de art. 214-215 Cod de procedură penală constituie mijloace de probă.

Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvîrșite, cele care au fost folosite sau au fost destinate să servească la comiterea unei infracțiuni ori sînt produsul infracțiunii, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului constituie mijloace materiale de probă (art. 94 și 95 Cod de procedură penală).

Ofițerii de cercetare penală de securitate sînt obligați, potrivit prevederilor art. 96 Cod de procedură penală, să ridice obiectele și înscrisurile ce pot servi ca mijloace de probă în procesul penal, pe bază de proces-verbal întocmit în conformitate cu art. 108 Cod de procedură penală, în cuprinsul căruia se vor descrie amănunțit obiectele ridicate.

Potrivit art. 97 Cod de procedură penală, orice întreprindere, organizație economică, instituție sau persoană în posesia căreia se află un obiect, o urmă sau un înscris ce poate servi ca mijloc de probă este obligată să le predea, sub luare de dovadă, ofițerului de securitate care efectuează urmărirea penală. Dacă obiectul sau înscrisul are caracter secret,

predarea se face în condiții care să asigure păstrarea secretului de stat.

Cu încuviințarea scrisă a procurorului, ofițerul de cercetare penală de securitate poate să dispună ca orice unitate poștală sau de transport să rețină sau să predea scrisorile, telegramele și orice altă corespondență, precum și obiectele trimise de învinuit sau inculpat ori adresate acestuia, direct sau indirect, atunci cînd interesul urmăririi penale o cere (art. 98 Cod de procedură penală).

In cazul cînd obiectul sau înscrisul nu este predat de bună voie, ofițerul de cercetare penală de securitate dispune, în conformitate cu prevederile art. 99 Cod de procedură penală, ridicarea silită a acestuia, indiferent de locul unde se află, luînd această măsură pe bază de rezoluție pusă pe actul prin care se constată refuzul predării obiectului sau înscrisului cerut ori pe vreun alt act existent în dosar.

Atunci cînd persoana căreia i s-a cerut să predea un obiect sau înscris din cele prevăzute în art. 98 Cod de procedură penală tăgăduiește existența sau deținerea acestuia, precum și ori de cîte ori este necesar pentru descoperirea și stringerea probelor, ofițerul de cercetare penală poate dispune prin rezoluție efectuarea unei percheziții corporale sau domiciliare (art. 100 și 203 Cod de procedură penală). Perchezițiile se vor efectua însă numai după ce în prealabil s-a obținut autorizația scrisă a procurorului competent, afară de cazul cînd persoana respectivă își dă consimțămîntul în scris (prin declarație), precum și în cazurile de flagrant delict, cînd nu este necesară autorizația procurorului și nici consimțămîntul făptuitorului (art. 101 Cod de procedură penală).

Ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și efectuarea perchezițiilor domiciliare se pot face numai între orele 6,00-20,00, cu excepția cazurilor flagrante sau cînd percheziția urmează să se facă într-un local public. In asemenea cazuri percheziția se poate face la orice oră și, de asemenea, dacă a început între orele 6,00-20,00, poate continua și în timpul nopții.

Ofițerii de cercetare penală de securitate pot efectua

percheziţia domiciliară, precum şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri şi în timpul nopţii (art. 103 Cod de procedură penală).

La efectuarea percheziţiilor, ofiţerul de cercetare penală de securitate este obligat să se legitimeze, declinîndu-şi calitatea de organ de urmărire penală, sau să prezinte autorizaţia procurorului în cazurile prevăzute în mod expres de lege.

Se menţionează că ridicarea de obiecte şi înscrisuri, precum şi efectuarea de percheziţii se fac în prezenţa persoanelor în cauză, iar în lipsa acestora în prezenţa unui reprezentant sau membru al familiei ori a unui vecin.

De asemenea, este necesară prezenţa unor martori asistenţi care vor semna procesul-verbal de percheziţie sau de ridicare de obiecte şi înscrisuri. Martorii asistenţi trebuie întrebaţi dacă au de făcut observaţii cu privire la modul în care s-a efectuat percheziţia (art. 93 şi 104 Cod de procedură penală).

Ofiţerul de cercetare penală de securitate care efectuează percheziţia în condiţiile sus-menţionate are dreptul să deschidă încăperile sau mijloacele de păstrare a obiectelor sau înscrisurilor căutate, dacă cel în cauză refuză să facă acest lucru.

Ofiţerul de cercetare penală de securitate are obligaţia să se limiteze numai la ridicarea acelor obiecte şi înscrisuri care au legătură cu fapta săvîrşită, cu excepţia obiectelor sau înscrisurilor a căror circulaţie sau deţinere este interzisă de lege, acestea fiind ridicate întotdeauna — arme, muniţii, mijloace de plată străine etc. (art. 105 Cod de procedură penală).

Percheziţia corporală se face, de asemenea, cu autorizaţia procurorului sau cu consimţămîntul scris al celui în cauză, de către o persoană de acelaşi sex cu cea percheziţionată (art. 106 Cod de procedură penală).

In cazul infracţiunilor flagrante nu este necesară autorizaţia procurorului şi nici consimţămîntul scris al celui în cauză, existînd doar obligaţia ca cel ce efectuează percheziţia corporală să fie de acelaşi sex cu persoana percheziţionată (art. 101 Cod de procedură penală).

Toate obiectele şi înscrisurile se prezintă persoanei de la care sînt ridicate şi martorilor asistenţi pentru a fi recunoscute şi însemnate, spre neschimbare, apoi se etichetează şi se sigilează.

Obiectele care nu pot fi etichetate, însemnate ori sigilate se împachetează sau se închid laolaltă şi se aplică sigiliul ofiţerului de cercetare penală de securitate.

Obiectele care nu pot fi ridicate se sechestrează şi se lasă în păstrare fie celui în cauză, fie în custodie altei persoane, pe baza unui proces-verbal, în care obiectele respective sînt descrise individual cu toate elementele de identificare.

Este bine ca probele pentru analiză să se ia cel puţin în dublu exemplar şi să se sigileze. Una din probe va fi lăsată persoanei de la care s-a ridicat, iar cealaltă va fi luată de ofiţerul de cercetare penală de securitate (art. 107 Cod de procedură penală). Ridicarea probelor trebuie consemnată în procesul-verbal de cercetare la faţa locului sau în altul încheiat separat.

După ridicare, probele respective vor fi date spre examinare şi concluzionare organelor de specialitate (analize medicale, tehnice, chimice, balistice etc.).

Procesele-verbale de percheziţie şi de ridicare de obiecte şi înscrisuri trebuie să cuprindă, pe lîngă datele arătate la art. 91 Cod de procedură penală, şi următoarele: locul, timpul şi condiţiile în care înscrisurile şi obiectele au fost descoperite şi ridicate, enumerarea şi descrierea lor amănunţită, făcîndu-se menţiune în dreptul celor lăsate în păstrare sau custodie.

O copie a procesului-verbal se lasă persoanei sau întreprinderii unde s-a făcut percheziţia sau de unde s-a ridicat obiectul şi înscrisul, luîndu-se măsuri ca obiectele şi înscrisurile care constituie mijloace de probă să fie, după caz, ataşate la dosar sau păstrate în siguranţă.

Acele obiecte şi înscrisuri care nu se pot ataşa la dosarul de urmărire penală trebuie fotografiate, iar fotografiile,

vizate de ofițerul de cercetare penală de securitate, se atașează la dosar.

Obiectele și înscrisurile ce servesc ca mijloace de probă, care n-au fost atașate la dosarul de urmărire penală, pot fi păstrate de către ofițerul de cercetare penală de securitate pînă la terminarea urmăririi penale, după care vor fi predate, pe bază de proces-verbal, secțiilor, birourilor sau grupelor Centrului de triere, dispecerat, cercetare, documentare și arhivă, care vor proceda în continuare, conform sentinței de judecată (art. 108 și 109 Cod de procedură penală).

Cînd obiectele ce constituie mijloace de probă sînt : arme de tip militar, arme de vînătoare, arme albe, muniții, ceasuri, bijuterii, metale și pietre prețioase, bilete sau obligațiuni C.E.C., obiecte de artă sau de muzeu, colecții de valoare, ofițerul de cercetare penală de securitate trebuie să le predea, sub luare de dovadă, în termen de 24 ore de la ridicare, organelor centrale sau teritoriale ale Centrului de triere, dispecerat, cercetare, documentare și arhivă, care, la rîndul lor, le vor depune în următoarele 24 ore la instituțiile corespunzătoare.

Atunci cînd obiectele care constituie mijloace de probă sînt bani sau mijloace de plată străine, ofițerul de cercetare penală de securitate trebuie să le predea, pe bază de chitanță, în termen de 24 ore, organelor financiare ale Consiliului Securității Statului care, în termen de 24 ore, le vor preda instituțiilor bancare (art. 165, al. 4—6 Cod de procedură penală). Ofițerul de cercetare penală de securitate va atașa la dosar fotografiile vizate ale acestor obiecte.

Dacă obiectele menționate sînt strict necesare urmăririi penale, depunerea se face ulterior, dar nu mai tîrziu de 48 ore de la terminarea urmăririi penale (art. 165, al. 6 Cod de procedură penală).

Bunurile perisabile ridicate se predau, în conformitate cu prevederile art. 165 Cod de procedură penală, unităților socialiste, potrivit cu specialitatea acestora. Unitățile respective sînt obligate să le valorifice de îndată, conform regulilor comerțului socialist.

Potrivit prevederilor art. 109, al. 4 Cod de procedură penală, obiectele și înscrisurile predate sau ridicate în urma percheziției care nu au legătură cu cauza se restituie pe bază de proces-verbal persoanei căreia îi aparțin, cu excepția obiectelor supuse confiscării. Ofițerul de cercetare penală de securitate are obligația să predea secțiilor, birourilor sau grupelor Centrului de triere, dispecerat, cercetare, documentare și arhivă, în păstrarea cărora se găsesc aceste lucruri, o procură luată de la învinuit sau inculpat prin care va indica persoana împuternicită de el să le preia spre păstrare.

Cele arătate mai sus referitor la ridicarea de obiecte și înscrisuri și la efectuarea de percheziții domiciliare sînt valabile și atunci cînd actele procedurale se efectuează la o întreprindere sau organizație socialistă din cele prevăzute la art. 145 Cod penal, cu următoarele precizări : ofițerul de cercetare penală de securitate se legitimează și, după caz, prezintă reprezentantului unității autorizația dată de procuror ; ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și percheziția se efectuează în prezența reprezentantului unității ; martorii asistenți pot fi salariați ai unității respective ; copia procesului-verbal se lasă reprezentantului unității (art. 111 Cod de procedură penală).

Potrivit prevederilor art. 112 Cod de procedură penală, cînd există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt și este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, ofițerul de cercetare penală de securitate dispune, din oficiu sau la cerere, efectuarea unor constatări tehnico-științifice, care vor fi făcute de către specialiști sau tehnicieni din cadrul Consiliului Securității Statului sau de la alte instituții și întreprinderi.

Dispoziția de efectuare a constatării tehnico-științifice se dă prin rezoluție scrisă pe actul din cuprinsul căruia rezultă necesitatea efectuării acesteia, urmînd a cuprinde obiectul și întrebările la care trebuie să răspundă specialiștii și termenul în care urmează a fi predat raportul de constatare (art. 203 Cod de procedură penală).

Se menționează că specialiștii care efectuează constatarea tehnico-științifică nu pot avea atribuții de urmărire penală sau de control asupra cauzei. In cazul unor acte de diversiune și sabotaj, soldate cu victime omenești, ofițerul de cercetare penală de securitate va dispune efectuarea unor constatări medico-legale de către medicii legiști, pentru constatarea urmelor și datelor ce sînt necesare în vederea lămuririi cauzei.

Ofițerul de cercetare penală de securitate este obligat să verifice raportul de constatare tehnico-științifică sau medico-legală și în cazul cînd este incomplet sau imprecis în conținut ori în concluzii să ia măsuri pentru a fi întocmit în mod corespunzător (art. 112-115 Cod de procedură penală).

Se menționează că efectuarea constatărilor tehnico-științifice și medico-legale poate fi dispusă numai după începerea urmăririi penale.

Constatările tehnico-științifice pot fi dispuse în cursul urmăririi penale în vederea identificării persoanelor, obiectelor, înscrisurilor (identificări dactiloscopice, grafice, balistice etc.), cît și pentru lămurirea unor probleme tehnico-economice, contabile etc.

Atunci cînd pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei sînt necesare cunoștințele unor experți ori cînd constatările tehnico-științifice sau medico-legale n-au fost completate la timp cu precizările necesare, ofițerul de cercetare penală de securitate dispune, prin rezoluție, din oficiu ori la cererea părților din procesul penal, efectuarea unor expertize.

Potrivit prevederilor art. 64 Cod de procedură penală, expertiza constituie mijloc de probă, însă efectuarea ei nu poate fi dispusă decît după punerea în mișcare a acțiunii penale cu citarea părților din procesul penal. (Constatarea tehnico-științifică și medico-legală nu necesită punerea în mișcare a acțiunii penale și citarea părților, ci numai începerea urmăririi penale.)

Potrivit prevederilor art. 116-127 Cod de procedură penală, experții sînt numiți de către ofițerul de cercetare pe-

nală de securitate, cu precizarea că fiecare parte din procesul penal are dreptul să ceară ca unul dintre experți să fie recomandat de ea. In cazul cînd există experți oficiali în specialitatea respectivă ori experți medico-legali, nu pot fi numiți ca experți alte persoane, decît dacă împrejurări deosebite ar cere acest lucru.

După ce a dispus efectuarea unei expertize, ofițerul de cercetare penală de securitate va fixa un termen la care vor fi chemați experții și părțile în procesul penal, cînd li se va aduce la cunoștință obiectul expertizei (stabilit prin dispoziție rezolutivă) și întrebările la care experții trebuie să răspundă. Experții au dreptul să facă observații cu privire la aceste întrebări și să ceară modificarea sau completarea lor, iar ofițerul de cercetare penală de securitate va dispune, după caz, admiterea sau respingerea acestor modificări sau completări.

Apoi ofițerul de cercetare penală de securitate va pune în vedere experților termenul în care urmează a fi efectuată expertiza, stabilind totodată dacă la efectuarea acesteia au dreptul să participe și părțile.

Experții au dreptul să ia cunoștință numai de acele materiale din dosarul de cercetare penală care sînt necesare întocmirii expertizei. Se precizează că dosarul de urmărire informativă nu se pune la dispoziția experților, avînd caracter secret.

Experții pot cere în timpul efectuării expertizei lămuriri ofițerului de cercetare penală de securitate cu privire la anumite fapte sau împrejurări ale cauzei și, de asemenea, părțile în procesul penal, cu încuviințarea ofițerului de cercetare penală de securitate și în condițiile stabilite de acesta, pot da experților explicațiile necesare lămuririi cauzei.

După terminarea lucrărilor experții întocmesc un raport scris (unic), iar dacă sînt deosebiri de păreri între aceștia, opiniile separate vor fi consemnate într-o anexă a raportului de expertiză.

Raportul de expertiză va fi atașat de către ofițerul de cercetare penală de securitate la dosarul cauzei, el trebuind

să cuprindă toate datele menționate de art. 123 Cod de procedură penală.

Ofițerul de cercetare penală de securitate este obligat să verifice raportul de expertiză înainte de a-l atașa la dosar și, atunci cînd constată că este incomplet, va dispune efectuarea unui supliment de expertiză de către aceiași experți sau de către alții, după caz.

In situația cînd ofițerul de cercetare penală de securitate după ce a examinat raportul de expertiză are îndoieli asupra concluziilor sau conținutului acestuia, va dispune efectuarea unei noi expertize de către alți experți, punîndu-le la dispoziție actele de urmărire penală care le sînt strict necesare, precum și primul raport de expertiză.

Una dintre activitățile importante pe care ofițerul de cercetare penală de securitate este chemat s-o desfășoare în cazul unor fapte care aduc atingere securității statului petrecute în obiectivele economice este cercetarea la fața locului (art. 129 și 131 Cod de procedură penală).

Cercetarea la fața locului presupune o activitate complexă, care necesită cunoștințe temeinice de drept procesual penal, drept penal și criminalistică, precum și folosirea cu pricepere a mijloacelor tehnico-criminalistice din dotarea ofițerului de securitate care lucrează pe linie de contrainformații economice.

Trebuie să se aibă permanent în vedere că urmele găsite la fața locului și actele încheiate cu această ocazie constituie probe și mijloace de probă deosebit de importante în stabilirea adevărului.

Orice omisiune manifestată în timpul cercetării la fața locului și în procesul de fixare și ridicare a urmelor descoperite, precum și întocmirea necorespunzătoare a procesului-verbal, a schiței și a altor acte necesare, vor crea greutăți cu consecințe grave pentru stabilirea adevărului în cazul cercetat.

Cercetarea la fața locului se efectuează de către ofițerii de cercetare penală de securitate în toate cazurile în care se

produc evenimente ce pot aduce atingere securității statului (art. 213 Cod de procedură penală).

Scopul cercetării la fața locului este de a descoperi, de a fixa și de a ridica urmele infracțiunii, de a stabili poziția și starea mijloacelor materiale de probă, precum și împrejurările în care infracțiunea a fost săvîrșită.

In timpul cercetării la fața locului pot fi descoperite următoarele categorii de urme :

— urme care indică cauza producerii evenimentului cercetat (în cazul unei catastrofe feroviare suspectă de diversiune putem găsi la fața locului urme specifice unei explozii care ne demonstrează cauza producerii catastrofei) ;

— urme care indică mijloacele ce au fost folosite în producerea evenimentului (prezența focarului exploziei sau a resturilor din fitilul Bickford atestă că pentru producerea exploziei s-a folosit o mașină infernală) ;

— urme care indică modul în care s-a deplasat făptuitorul în cîmpul infracțional (pentru stabilirea acestui lucru un rol important îl au urmele plantare și impresiunile digitale) ;

— urme ce pot duce la identificarea făptuitorului (impresiuni digitale, urme plantare, urme de dinți, fire de păr, obiecte uitate sau căzute de la făptuitor etc.).

Toate urmele descoperite la fața locului vor fi fixate și ridicate cu ajutorul mijloacelor tehnico-criminalistice. De asemenea, atît locul faptei cît și urmele ridicate vor fi fotografiate cu toate detaliile lor, prin fotografii panoramice, schiță și de detaliu.

Constatările făcute la fața locului vor fi descrise amănunțit într-un proces-verbal, inclusiv urmele găsite, obiectele examinate și cele ridicate, poziția și starea lor și a celorlalte mijloace materiale de probă printr-o redare a caracteristicilor, dimensiunilor și a oricăror date ce sînt necesare în cursul urmăririi penale (a se vedea în anexă problemele pe care trebuie să le cuprindă un proces-verbal ce se încheie la fața locului).

Cercetarea la fața locului se face în prezența martorilor asistenți, afară de cazul cînd acest lucru nu este posibil, și în prezența părților din procesul penal, atunci cînd este necesar.

Ofițerul de cercetare penală de securitate poate interzice persoanelor care vin sau se află la locul unde se efectuează cercetarea să comunice între ele sau cu alte persoane ori să plece înainte de terminarea cercetării.

Cînd după efectuarea cercetării la fața locului apare necesitatea verificării și precizării unor date, ofițerul de cercetare penală de securitate va proceda la reconstituirea la fața locului, în întregime sau în parte, a modului și condițiilor în care s-a săvîrșit fapta (art. 130 și 131 Cod de procedură penală).

Reconstituirea se face în prezența învinuitului sau inculpatului, efectuîndu-se aceleași acte procesuale ca și în cazul cercetării la fața locului.

Măsuri preventive și alte măsuri procesuale

Ori de cîte ori există vreuna din situațiile prevăzute de art. 148 Cod de procedură penală, indiferent de limitele pedepsei, ofițerul de cercetare penală de securitate va dispune reținerea învinuitului pe timp de 24 ore. Măsura reținerii nu poate fi luată decît după începerea urmăririi penale, nu poate dura mai mult de 24 ore și se dispune prin ordonanță întocmită conform art. 144 Cod de procedură penală.

Dacă înainte sau după expirarea celor 24 ore nu mai este necesară reținerea, se dispune punerea în libertate tot prin ordonanță motivată (art. 144 Cod de procedură penală).

Cînd ofițerul de cercetare penală de securitate consideră că este necesar a se lua în continuare măsura arestării preventive, întocmește un referat (adresă) motivat pe care-l înaintează procurorului competent, mai înainte de expirarea perioadei de reținere.

Se menționează că referatul (adresa) prin care se cere înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale arestarea preventivă a învinuitului (cînd există întrunită una din condițiile prevăzute de art. 143 și 148 Cod de procedură penală), se referă numai la arestarea preventivă a învinuitului care nu poate depăși 5 zile (art. 146 Cod de procedură penală).

Dacă a fost pusă în mișcare acțiunea penală și este necesară menținerea în continuare a inculpatului sub stare de arest preventiv, ofițerul de cercetare penală de securitate va întocmi un nou referat (adresă) motivat, pe care-l va înainta procurorului militar competent înaintea expirării duratei celor 5 zile de arestare preventivă (art. 144, al. 3 Cod de procedură penală).

De asemenea, se precizează că măsura privind arestarea preventivă a inculpatului care se cere pe timp de o lună poate fi luată dacă este întrunită vreuna din condițiile prevăzute de art. 143 și 148 Cod de procedură penală.

Durata arestării inculpatului poate fi prelungită în caz de necesitate și numai motivat. Prelungirea arestării preventive a inculpatului poate fi cerută de ofițerul de cercetare penală de securitate de încă trei ori, fiecare prelungire neputînd depăși o lună (art. 155, al. 2 Cod de procedură penală).

Potrivit art. 156 Cod de procedură penală, prelungirea duratei arestării inculpatului se dispune pe baza propunerii motivate a ofițerului de cercetare penală de securitate. Acesta trebuie să înainteze procurorului militar competent propunerea de prelungire a duratei arestării preventive a inculpatului prin adresă motivată, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea termenului a cărui prelungire o cere.

Atunci cînd durata arestării preventive a fost cerută de ofițerul de cercetare penală de securitate și prelungită de procuror pe timp de trei luni de zile și este necesară arestarea preventivă în continuare a inculpatului, ofițerul de cercetare penală de securitate va întocmi o adresă prin care va solicita, motivat, procurorului prelungirea stării de arest pentru ca acesta, la rîndul său, să sesizeze instanța competentă a hotărî asupra cererii de prelungire. Adresa de prelungire se înaintează o dată cu dosarul cauzei, cu cel puțin 10 zile înainte de a expira durata arestării preventive.

Cînd în aceeași cauză se găsesc mai mulți inculpați ares-

tați, pentru care cea de-a treia prelungire expiră la date diferite, ofițerul de cercetare penală de securitate face propuneri corespunzătoare procurorului și cu privire la ceilalți inculpați (art. 160 Cod de procedură penală).

In situația cind ofițerul de cercetare penală de securitate constată că arestarea preventivă a inculpatului nu mai este necesară, face propuneri motivate de punere în libertate pe care le înaintează procurorului, sau prin procuror instanței competente, cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea ultimei prelungiri. Punerea în libertate se va face numai după ce această măsură a fost dispusă de către procuror sau instanța respectivă.

In ce privește măsura obligării învinuitului de a nu părăsi localitatea (art. 145 Cod de procedură penală), atunci cînd aceasta este necesară, ofițerul de cercetare penală de securitate va întocmi un referat (adresă) motivat, în care va propune procurorului militar competent aprobarea acestei măsuri.

In cursul urmăririi penale ofițerul de cercetare penală de securitate este obligat — potrivit art. 163 Cod de procedură penală — să dispună (prin ordonanță) instituirea unui sechestru asigurator pentru indisponibilizarea bunurilor mobile și imobile ale învinuitului sau inculpatului, în vederea reparării pagubelor produse prin infracțiune.

Cînd ofițerul de cercetare penală de securitate constată că lucrurile ridicate de la învinuit sau inculpat ori de la orice persoană care le-a primit spre păstrare nu au legătură cu cauza penală, va dispune prin rezoluție restituirea lor, care se va face pe bază de proces-verbal semnat de cei în cauză.

Restituirea lucrurilor ridicate se face numai dacă prin aceasta nu se stingherește aflarea adevărului, iar cel căruia i s-au restituit este obligat să le păstreze pînă la rămînerea definitivă a hotărîrii (art. 169 Cod de procedură penală).

In tot cursul urmăririi penale învinuitul sau inculpatul are dreptul de a fi asistat de un apărător.

Asistența juridică este obligatorie cînd învinuitul sau inculpatul este minor, militar în termen ori cînd este arestat chiar în altă cauză. Dacă învinuitul (inculpatul) se află în vreunul din aceste cazuri și nu și-a ales apărător, ofițerul de cercetare penală de securitate va lua măsuri pentru desemnarea unui apărător din oficiu, adresîndu-se în acest sens colegiului de avocați. Delegația din oficiu încetează la prezentarea apărătorului ales. Delegația apărătorului se anexează la dosarul de urmărire penală (art. 171 Cod de procedură penală).

In cursul urmăririi penale apărătorul învinuitului sau inculpatului poate formula cereri și depune memorii și poate, de asemenea, asista la efectuarea următoarelor acte : cercetări la fața locului, percheziții, autopsii și prelungirea duratei arestării de către instanță. In ce privește celelalte acte de urmărire penală, apărătorul poate asista la efectuarea lor numai cu încuviințarea ofițerului de cercetare penală de securitate.

Cînd apărătorul asistă la prezentarea materialului de urmărire penală învinuitului sau inculpatului, acesta are dreptul să ia cunoștință de actele dosarului.

Invinuitul sau inculpatul arestat poate să ia contact cu apărătorul în timpul urmăririi penale. Cînd interesele urmăririi penale cer, ofițerul de cercetare penală de securitate poate interzice prin ordonanță motivată luarea de contact a învinuitului sau inculpatului arestat cu apărătorul, pe cel mult 30 zile, socotite de la data arestării, iar în caz de necesitate durata interzicerii se poate prelungi cu încă 30 zile.

La prelungirea duratei arestării de către instanță și la prezentarea materialului de urmărire penală nu poate fi interzisă luarea de contact a învinuitului sau inculpatului arestat cu apărătorul (art. 172, alin. 3 Cod de procedură penală).

Nerespectarea dispozițiilor relative la asistarea inculpatului de către apărător, cînd aceasta este obligatorie potrivit legii (minor, militar în termen, arestat, la prelungirea arestării de către instanță și la prezentarea materialului de ur-

mărire penală), este sancționată cu nulitatea absolută a actelor întocmite (art. 197, al. 2 și 3 Cod de procedură penală), această nulitate neputînd fi înlăturată în nici un fel.

c) TERMINAREA URMĂRIRII PENALE

Dacă pe baza probelor administrate, ofițerul de cercetare penală de securitate consideră că sînt temeiuri pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, întocmește un referat (adresă) cu propuneri în acest sens, pe care-l înaintează o dată cu dosarul cauzei procurorului militar care supraveghează activitatea de urmărire penală (art. 234 Cod de procedură penală).

După punerea în mișcare a acțiunii penale de către procuror și după restituirea dosarului, ofițerul de cercetare penală de securitate va continua efectuarea actelor de urmărire penală care mai sînt necesare, respectînd și dispozițiile date de procuror (art. 237 Cod de procedură penală).

Dacă ofițerul de cercetare penală de securitate constată fapte sau împrejurări noi în sarcina inculpatului care pot duce la schimbarea încadrării juridice a faptei pentru care s-a pus în mișcare acțiunea penală ori date cu privire la participarea altor persoane la săvîrșirea infracțiunii, va înainta procurorului competent un referat (adresă) cu propuneri de a extinde cercetarea sau de a schimba încadrarea juridică (art. 238 Cod de procedură penală).

Atunci cînd printr-o expertiză medicală se constată că inculpatul suferă de o boală gravă care-l împiedică să participe la cercetări, ofițerul de cercetare penală de securitate va înainta procurorului competent un referat (adresă) cu propuneri și dosarul cauzei pentru a dispune suspendarea urmăririi penale (art. 239 Cod de procedură penală).

In tot timpul cît urmărirea penală este suspendată se pot efectua actele a căror îndeplinire nu este împiedicată de prezența învinuitului sau inculpatului. Ofițerul de cercetare penală de securitate este obligat să se intereseze dacă mai subzistă cauza care a determinat suspendarea urmăririi penale și cînd aceasta a dispărut va face propuneri procurorului pentru reluarea urmăririi penale (art. 241 Cod de procedură penală).

Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar dacă a fost pusă nu mai poate continua, dacă există vreunul din cazurile de împiedicare prevăzute în mod expres de art. 10 Cod de procedură penală (art. 230 Cod de procedură penală).

Cînd ofițerul de cercetare penală de securitate constată existența vreunuia din aceste cazuri (cele prevăzute de art. 10 Cod de procedură penală), face propuneri procurorului competent pentru : clasarea cauzei, cînd nu există învinuit ; scoaterea de sub urmărire în cazurile prevăzute de art. 10, lit. a-e Cod de procedură penală cînd există învinuit sau inculpat în cauză ; încetarea urmăririi penale în cazurile prevăzute de art. 10, lit. f-j Cod de procedură penală cînd există învinuit sau inculpat în cauză (art. 230 Cod de procedură penală).

Potrivit legii, urmărirea penală poate fi efectuată de către ofițerii de cercetare penală de securitate fără punerea în mișcare a acțiunii penale sau cu punerea în mișcare a acțiunii penale.

Efectuarea urmăririi penale fără punerea în mișcare a acțiunii penale

In cauzele în care s-a dispus de către ofițerul de cercetare penală de securitate începerea urmăririi penale și nu a fost necesară punerea în mișcare a acțiunii penale (cînd măsura arestării preventive n-a fost mai mare de 5 zile), după efectuarea actelor de urmărire penală necesare potrivit art. 232 Cod de procedură penală și dacă există învinuit în cauză, sînt probe suficiente ori nu există vreo cauză de împiedicare din cele prevăzute de art. 10 Cod de procedură penală, ofițerul de cercetare penală de securitate va chema pe învinuit aducîndu-i la cunoștință învinuirea și întrebîndu-l dacă are noi mijloace de probă în apărarea sa.

Dacă învinuitul nu propune probe noi ori dacă cererile

sale sînt respinse prin ordonanţă de către ofiţerul de cercetare penală de securitate sau dacă cercetarea a fost completată potrivit cererilor acestuia găsite intemeiate, urmărirea penală se consideră terminată (art. 255 Cod de procedură penală).

Dosarul de urmărire penală, împreună cu un referat în care se consemnează rezultatul cercetării, se înaintează procurorului competent pentru a face prezentarea materialului de urmărire penală şi a lua măsurile corespunzătoare (art. 256 Cod de procedură penală).

Referatul va trebui să cuprindă menţiunile prevăzute în art. 259-260 Cod de procedură penală.

Efectuarea urmăririi penale cu punerea în mişcare a acţiunii penale

După punerea în mişcare a acţiunii penale, dacă au fost efectuate toate actele necesare, ofiţerul de cercetare penală de securitate va chema pe inculpat şi îi va pune la dispoziţie actele de urmărire penală, pentru a lua cunoştinţă de conţinutul lor (art. 250 Cod de procedură penală), încheind cu această ocazie un proces-verbal în care vor fi consemnate declaraţiile, cererile şi răspunsurile inculpatului. Dacă inculpatul a formulat cereri noi, vor fi examinate şi se va dispune prin ordonanţă admiterea sau respingerea lor.

Cînd cererile formulate sînt admise, se va trece la completarea urmăririi penale, iar după efectuarea actelor necesare sau dacă trebuie schimbată încadrarea juridică a faptei se va proceda din nou la prezentarea materialelor de urmărire penală.

Atunci cînd inculpatul este dispărut, s-a sustras de la chemarea ofiţerului de cercetare penală de securitate sau nu locuieşte în ţară şi deci prezentarea materialelor din dosar nu este posibilă, se va face menţiune despre aceasta în referatul întocmit potrivit art. 259-260 Cod de procedură penală, care se înaintează procurorului competent împreună cu dosarul de urmărire penală.

Referatul întocmit de ofiţerul de cercetare penală de securitate trebuie să se limiteze la faptele care au format obiectul punerii în mişcare a acţiunii penale, la persoana inculpatului şi la ultima încadrare juridică a faptei, precum şi la expunerea situaţiei de fapt şi a probelor existente. De asemenea, referatul va cuprinde şi celelalte menţiuni prevăzute de art. 259-260 Cod de procedură penală.

Cînd urmărirea penală priveşte mai multe fapte şi mai mulţi inculpaţi, referatul va cuprinde menţiunile sus-arătate cu privire la toate faptele şi toţi inculpaţii.

Cînd toate actele şi măsurile procesuale au fost realizate, dosarul de urmărire penală se înaintează procurorului competent, în vederea sesizării instanţei de judecată.

In cele ce preced au fost înfăţişate succint dispoziţiile Codului de procedură penală care se referă la efectuarea urmăririi penale, insistîndu-se îndeosebi asupra principalelor acte şi măsuri procesuale ce trebuie efectuate de către ofiţerii de cercetare penală de securitate care îşi desfăşoară activitatea în sectorul de contrainformaţii economice.

Pentru ca cele expuse să fie utile şi pentru ca urmărirea penală să se facă complet şi cu stricta respectare a legii, este necesar ca ofiţerii de cercetare penală de securitate să cerceteze cu atenţie textele din Codul de procedură penală, ori de cîte ori vor avea de rezolvat una dintre problemele enunţate.

Pentru arestarea învinuiţilor sau inculpaţilor şi înaintarea dosarelor în vederea tragerii la răspundere penală trebuie să se obţină aprobarea preşedintelui, prim-vicepreşedintelui sau vicepreşedinţilor Consiliului Securităţii Statului.

De asemenea, arestarea cetăţenilor străini care comit infracţiuni contra securităţii statului pe teritoriul Republicii Socialiste România se va face numai cu aprobarea preşedintelui Consiliului Securităţii Statului.

In cazul în care cetăţeni români sau străini comit infracţiuni flagrante îndreptate împotriva securităţii statului (art. 465-468 Cod de procedură penală), organele centrale şi teri-

toriale de cercetare penală de securitate vor putea trece la reținerea și cercetarea acestora, cu obligația de a raporta imediat Consiliului Securității Statului. Totodată, în termen de 24 ore de la reținerea lor, vor prezenta președintelui Consiliului Securității Statului întregul material probator cu propunerea pentru aprobarea arestării preventive, iar după obținerea aprobării, în conformitate cu art. 468 Cod de procedură penală, vor sesiza procurorul militar competent pentru a emite mandatul de arestare a învinuitului.

Cu excepția infracțiunilor flagrante, a catastrofelor feroviare, maritime și aeriene, a incendiilor, exploziilor și avariilor deosebite, ascultarea martorilor și a învinuiților sau a inculpaților în stare de libertate se va face de către ofițerii de cercetare penală de securitate în afara programului de lucru al celor în cauză.

Cînd persoana care a săvîrșit o infracțiune contra securității statului are calitatea de membru al Partidului Comunist Român, pentru începerea urmăririi penale în cauză, reținerea, arestarea și trimiterea sa în judecată trebuie obținută, în prealabil, aprobarea organelor de partid competente.

In ceea ce privește actele care se întocmesc cu ocazia efectuării diferitelor activități de urmărire penală, va fi consultată lucrarea intitulată „Modele de documente utilizate mai frecvent în activitatea de urmărire penală", difuzată în toate unitățile de securitate, care cuprinde modelele acestor acte procesuale.

INDICAȚII ORIENTATIVE PRIVIND CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI

I. ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII DE CERCETARE LA FAȚA LOCULUI

a) LA PRIMIREA SESIZĂRII :

— Obținerea de date cît mai complete cu privire la faptă, la momentul descoperirii, cine a descoperit-o, ce organe de stat se găsesc la fața locului și ce măsuri au luat în prealabil pentru asigurarea cîmpului infracțional.

— Inceperea urmăririi penale prin rezoluție pusă pe actul prin care s-a făcut sesizarea.

— Invitarea unor specialiști, în funcție de specificul cazului, în vederea efectuării constatărilor care se impun.

— Deplasarea fără întîrziere la fața locului cu trusa și cu mijloacele criminalistice necesare.

b) PRIMELE MĂSURI CE TREBUIE LUATE DUPĂ SOSIREA LA FAȚA LOCULUI.

— Asigurarea asistenței medicale pentru victimele în viață și transportarea celor decedate în vederea efectuării constatării medico-legale.

— Organizarea urmăririi infractorului dacă este cunoscut.

— Contactul cu organele care au asigurat paza şi culegerea primelor date cu privire la producerea faptului.

— Stabilirea modificărilor aduse locului cercetat, cadavrului, îmbrăcămintii acestuia, obiectelor, urmelor etc., de către cine s-a făcut modificarea şi în ce scop.

— Identificarea persoanelor care au intrat sau ieşit din cîmpul infracţional.

— Identificarea şi notarea celor care au descoperit faptele ori au cunoştinţă despre orice împrejurări sau modificări de la faţa locului.

— Indepărtarea persoanelor a căror prezenţă nu este necesară.

— Orientarea în ansamblu asupra locului faptei (limite, căi de acces etc.).

— Intocmirea unui plan de acţiune.

— Repartizarea sarcinilor corespunzătoare ofiţerilor de cercetare penală de securitate care participă la cercetare şi celor care desfăşoară muncă informativă.

II. EFECTUAREA CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

— Efectuarea cercetării la faţa locului trebuie să tindă să răspundă la următoarele întrebări : ce s-a întîmplat, unde, cînd, cum, cu ce, pentru ce, cine.

— Formularea ipotezelor privitoare la natura faptei.

a) CERCETAREA ÎN FAZA STATICĂ (fără efectuarea vreunei modificări la locul faptei, fără mişcarea vreunui obiect).

Executarea fotografiei de orientare (simplă, de pe poziţii contrarii, de pe poziţii încrucişate, panoramică — după caz).

— Examinarea amănunţită a locului faptei (de la centru spre margini sau invers, pe sectoare, de-a lungul pereţilor, în sensul acelor ceasornicului, în funcţie de situaţia specifică fiecărui caz în parte).

— In căutarea urmelor se pot folosi surse de lumină, lupe puternice, microscoape de buzunar, detectoare de metale, de cadavre, un magnet puternic etc.

— Marcarea cu ajutorul plăcilor numerotate a obiectelor principale şi a urmelor descoperite şi efectuarea fotografiei schiţă în care să apară marcajul respectiv.

— Măsurarea distanţelor între obiecte şi urme şi a dimensiunilor acestora şi executarea fotografiilor metrice.

— Notarea datelor necesare întocmirii procesului-verbal.

— Intocmirea schiţei locului faptei (schiţa simplă, la scară etc.).

b) CERCETAREA ÎN FAZA DINAMICĂ

— Examinarea detaliată a obiectelor în complexul lor şi a legăturilor dintre ele.

— Identificarea obiectelor purtătoare de urme.

— Evidenţierea urmelor cu ajutorul mijloacelor tehnico-criminalistice, ce se găsesc în trusele din dotare.

— Fotografierea obiectelor purtătoare de urme şi a urmelor respective.

— Ridicarea urmelor prin transplantarea celor digitale pe peliculă folio sau hîrtie fotografică umezită, ridicarea de mulaje cu ipsos, plastelină sau polimeri. (Nici o urmă nu se ridică de la locul faptei pînă ce n-a fost în prealabil fixată prin fotografiere, deoarece în procesul ridicării urma se poate deteriora.)

— Ridicarea obiectelor purtătoare de urme.

— Ambalarea urmelor sau a obiectelor purtătoare de urme şi sigilarea lor.

— Stabilirea împrejurărilor negative şi a cauzelor care le-au generat.

— Descoperirea urmelor artificiale şi a modului în care au fost create.

— Notarea în continuare a datelor necesare pentru întocmirea procesului-verbal.

c) CÎTEVA DIN MĂSURILE CE TREBUIE LUATE ÎN TIMPUL CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI.

In cazul incendiilor suspecte de diversiune și sabotaj.

— Determinarea cu precizie a condițiilor atmosferice dinaintea și din timpul incendiului (temperatură, direcția și viteza vîntului, existența fenomenelor electrice în atmosferă, natura precipitațiilor, vizibilitate etc.).

— Cercetarea amănunțită a materialelor de construcție prăbușite și a produselor rezultate din ardere, după metoda „strat cu strat". O atenție deosebită trebuie acordată straturilor inferioare degajate după înlăturarea molozului, unde se pot găsi și conserva urmele lăsate de arderea inițială, cît și unele obiecte folosite la aprinderea focului.

— Descoperirea focarului (focarelor) incendiului, care poate fi făcută după :

— urme care atestă prezența substanțelor inflamabile folosite la aprinderea focului ;
— urme care indică natura fenomenului fizico-chimic produs ;
— urme care confirmă prezența unor materii inflamabile în jurul focarului, asupra cărora focul s-a extins fie în mod direct, fie în urma efectului radiant al căldurii. (Numărul focarelor furnizează uneori date cu privire la felul în care s-a declanșat incendiul.)

— Stabilirea modului în care s-a produs incendiul (prin aprindere directă, prin folosirea iradierii căldurii, prin folosirea scînteii electrice, din cauze naturale etc.).

— Se vor ridica probe de la fața locului din resturile de materiale inflamabile, din lichidele vărsate sau rămase în diferite vase, din mirosul lăsat de lichidul inflamant, din funinginea găsită, din cenușă, metale topite etc.

— Se vor controla siguranțele electrice, rețeaua electrică, aparatele electrice.

— Se vor ridica obiectele purtătoare de urme și înscrisurile din care rezultă ce materiale au fost în locul în care s-a produs incendiul, cum erau așezate etc.

In cazul exploziilor suspecte de diversiune sau de sabotaj.

— Determinarea focarului exploziei (Acesta are în jurul său un crater. Pereții craterului pot furniza date cu privire la modul de așezare a explozivului cît și cu privire la forța de rupere a acestuia.)

— Descoperirea urmelor de fum și resturilor de exploziv rămase neconsumate. (Acestea pot fi descoperite în incinta focarului cît și pe raza de acțiune a efectelor exploziei).

— Stabilirea direcției de propagare a undei de șoc.

— Căutarea schijelor metalice provenite din ruperea mecanismelor sau a altor obiecte metalice din jur, care se pot găsi pe direcția de propagare a undei de șoc. Pentru culegerea lor se poate folosi un magnet puternic.

— Ridicarea înscrisurilor din care să rezulte aspecte legate de producerea exploziei.

In cazul catastrofelor feroviare suspecte de diversiune sau de sabotaj.

— Determinarea limitei locului faptei, care, atunci cînd catastrofa s-a produs în linie curentă, se situează între stația de plecare și cea de sosire.

— Identificarea căilor de acces spre cîmpul infracțional.

— Cercetarea obstacolelor puse pe calea ferată, a porțiunilor de șină scoase din terasament, poziția manetelor blocurilor electro-mecanice sau electro-dinamice ce servesc la efectuarea parcursului, indicația dată de semnal, urmele lăsate de explozie etc.

— Verificarea amănunțită a evidenței de mișcare (ridicarea acelor înscrisuri care pot contribui la soluționarea cauzei), a stării și poziției frînelor, a aparatelor de pe locomotivă și a benzii vitezometrice.

— Căutarea, fixarea și ridicarea impresiunilor digitale și a urmelor plantare.

— Dispunerea efectuării unor constatări tehnico-științifice pentru lămurirea acelor probleme ce implică cunoștințele unor specialiști.

— Folosirea magnetofonului la ascultarea ca martori a acelor persoane care au fost grav rănite în timpul producerii catastrofei.

In cazul catastrofelor aeriene suspecte de diversiune și sabotaj.

— Culegerea primelor date cu privire la desfășurarea zborului, cu privire la echipaj și la aeronavă.

— Stabilirea condițiilor meteorologice din timpul zborului și examinarea epavei aeronavei.

— Asigurarea asistenței medicale a răniților și transportarea cadavrelor identificate în vederea efectuării constatării medico-legale.

— Stabilirea limitelor locului faptei. (In funcție de locul unde aeronava a luat contact cu solul trebuie stabilit și punctul unde s-a produs fenomenul care a generat prăbușirea aeronavei).

— Cercetarea părților din motor care au rămas intacte.

— Verificarea cu atenție a paletelor elicei. (Anumite deformări ale acestora pot indica dacă paletele au lovit în timpul zborului copaci, stînci sau alte obstacole. De asemenea, anumite curburi ale paletei pot demonstra dacă în momentul luării contactului cu solul motorul funcționa sau nu).

— Ridicarea unor părți din motor și din palete pentru a fi supuse unor analize de laborator.

— Examinarea aparatelor de bord (de exemplu, ceasul de bord care s-a oprit datorită șocului poate indica ora producerii catastrofei, iar altimetrul altitudinea la care s-a produs ciocnirea cu un alt obstacol).

— Ridicarea și ascultarea benzii magnetice pe care s-au înregistrat convorbirile dintre echipajul aeronavei și dispecerul aeroportului cu care a ținut legătura.

— Ridicarea jurnalului de bord al aeronavei.

— Ridicarea și analizarea înscrisurilor care indică reparațiile și întreținerile făcute aeronavei în cauză.

— Ascultarea ca martori a persoanelor care au fost în anturajul echipajului aeronavei înainte de zbor.

— Ascultarea victimelor care se mai găsesc în viață.

— Dispunerea efectuării unei constatări tehnico-științifice.

In cazul accidentelor de muncă.

— Stabilirea stării tehnice a mașinilor, agregatelor etc.

— Studierea amplasării surselor de lumină, a rețelei electrice, a tensiunii curentului, a existenței rețelelor de protecție sau a dispozitivelor individuale de protecție, a existenței afișelor și pancartelor de prevenire, a înălțimii și stării sistemului de transmisie etc.

In caz de otrăvire in masă (atentat contra colectivității).

— Ridicarea de la fața locului a probelor din substanțele care au provocat otrăvirea.

In caz de moarte violentă (atentat săvîrșit contra vieții unei persoane care îndeplinește o activitate importantă de stat sau obștească).

— Stabilirea morții reale după semnele inițiale și după fenomenele cadaverice : dispariția reflexelor, dispariția respirației și a circulației sîngelui, răcirea, deshidratarea, lividitatea, rigiditatea și putrefacția.

— Consemnarea datelor generale ca : sex, vîrstă, talie, particularități.

— Cercetarea amănunțită a hainelor. (Se vor consemna culoarea, modelul, deteriorarea, petele de sînge, lipsurile, conținutul buzunarelor, felul în care se prezintă ținuta etc.).

— Descoperirea urmelor de mîini, de picioare, de dinți, resturilor din îmbrăcăminte, urme fiziologice.

— Descoperirea petelor de sînge (se va menționa locul unde au fost descoperite, dimensiunea, forma și numărul lor, culoarea, poziția față de diferite urme etc.).

Prin impușcare.

— Stabilirea poziției armei de foc (în special în raport cu palmele cadavrului), a tuburilor, gloanțelor, a orificiilor sau altor deteriorări provocate de gloanțe.

— Descoperirea urmelor factorilor primari și secundari ai impușcării pe îmbrăcăminte și corp ; a orificiului de intrare după particularitățile sale distinctive (lipsa de substanță, fisuri radiale ale pielii, inelul de contuzie, gulerașul de frecare, zona de metalizare, inelul de imprimare) și de ieșire (formă în general neregulată, margini răsfrînte în exterior, eschile osoase).

Prin obiecte contondente.

— Stabilirea și fixarea poziției obiectului cauzator de moarte (cuțit, secure, ciocan etc.) față de cadavru și de obiectele din jur.

— Studierea formei (regulată, neregulată), a dimensiunilor contuziilor și a modului în care a fost produsă contuzia (prin proiectare etc.).

— Dispunerea unei constatări medico-legale.

III. FIXAREA REZULTATELOR CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI

a) PROCESUL-VERBAL.

Introducerea.

— Data și locul unde este încheiat, numele, prenumele și calitatea celor care îl încheie, numele, prenumele, ocupația și adresa martorilor asistenți.

— Sesizarea în baza căreia s-a făcut cercetarea.

— Condițiile atmosferice și de vizibilitate în care s-a făcut cercetarea.

— Amplasarea locului cercetat și limitele acestuia.

Cuprinsul.

— Descrierea amănunțită și precisă a situației locului faptei, a urmelor găsite, obiectelor cercetate și ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace de probă față de punctele luate ca reper, astfel încît acestea să fie redate cu precizie și pe cît posibil cu dimensiunile respective.

— Descrierea amănunțită a stărilor de fapt negative (anormale), descoperite în timpul efectuării cercetării.

Incheierea.

— Ora începerii și încheierii cercetării.

— Obiectele și urmele ridicate.

— Fotografiile și filmele executate, mulajele făcute, urmele plantare și digitale transplantate etc.

— Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină și la sfîrșit de cei care îl încheie și de martorii asistenți. Dacă vreuna din aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta.

— Observațiile pe care martorii asistenți doresc să le facă cu privire la cele constatate și la desfășurarea lucrărilor de cercetare.

b) SCHIȚA LOCULUI FAPTEI.

— Schița la scară a locului cercetat se execută cu ajutorul planșetei, busolei etc. Pe ea se vor indica reperele, se vor reda la scară distanțele și dimensiunile și se vor folosi semnele convenționale uzuale.

— Pe schița încăperilor trebuie marcate și urmele infracțiunii descoperite pe pereți și tavan.

— In schița de orientare în cîmp deschis trebuie marcate punctele de orientare și detaliile urmelor descoperite, inserîndu-se și distanțele dintre ele.

— Schița se semnează de cel care a întocmit-o și se anexează la procesul-verbal de cercetare a locului faptei.

c) FOTOGRAFII, ORI ALTE ASEMENEA LUCRĂRI.

Pe parcursul cercetării la fața locului, ofițerii de securitate trebuie să execute :

— fotografii de orientare care vor cuprinde tabloul ge-

neral al locului comiterii infracțiunii, fixînd raportul în care se află acesta față de împrejurimi ;

— fotografii schiță care vor reprezenta locul propriu-zis al infracțiunii în întregime sau în parte. Fotografia schiță poate fi :

- panoramică (aceasta se execută atunci cînd locul faptei infracționale are o extindere prea mare) ;
- unitară (se execută atunci cînd locul faptei infracționale poate fi cuprins într-o singură fotografie) ;
- pe sectoare (se execută atunci cînd configurația terenului nu permite ca locul faptei să fie cuprins într-o singură imagine) ;

— fotografii ale principalelor obiecte purtătoare de urme;

— fotografii de detaliu care se realizează de obicei la scară mai mare pentru fixarea fiecărui obiect în parte ;

— fotografii de ilustrare ce servesc pentru reproducerea urmelor în forme cît mai apropiate de aspectele lor percepute de ochiul omenesc ;

— fotografii de măsurătoare cu ajutorul cărora se pot fixa dimensiunile urmelor, obiectelor purtătoare de urme sau a distanțelor dintre acestea ;

— filme cinematografice (în care se redau în special aspectele dinamice ale cercetării la fața locului).

Efectuarea schițelor, desenelor, fotografiilor și a altor asemenea lucrări este prevăzută în cuprinsul art. 131, alineatul ultim, Cod de procedură penală.

Fotografiile se vizează de către ofițerii de cercetare penală de securitate și se anexează la procesele-verbale de cercetare la fața locului.

CUPRINSUL

Corector: A. C. RADU STOIAN

Dat la cules: 01.11.69. Bun de tipar: 05.11.69. Tiraj 1500 ex., din care 1450 ex. hîrtie semivelină şi 50 ex. hîrtie velină, format 16/61x86. Lucrarea conţine 68 pagini + 16 planşe.